حرمين

رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

رِسَالَةٌ فِي الدِّمَاءِ الطَّبِيعِيَّةِ لِلنِّسَاءِ | بشتو | پښتو

د ښځو د طبيعي وينو (حيض، نفاس او استحاضې) په اړه ليکنه

د فضيلة الشيخ علامة
د محمد بن صالح العثيمين په قلم
اللهدي هغه او د هغه مور او پلار ته ښښنه وکړي

ⓒ جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات ، ١٤٤٧هـ

العثيمين ، محمد
رسالة في الدماء الطبيعية للنساء - بشتو. / محمد العثيمين -
ط٢. .- الرياض ، ١٤٤٧هـ
٧١ ص ؛ ..سم

رقم الإيداع: ١٤٤٧/١٨٠٠١
ردمك: ٠-٢٥٣-٥١٧-٦٠٣-٩٧٨

رِسَالَةٌ فِي الدِّمَاءِ الطَّبِيعِيَّةِ لِلنِّسَاءِ

د ښځو د طبيعي وينو (حيض، نفاس او استحاضې) په اړه ليکنه

بِقَلَمِ فَضِيلَةِ الشَّيْخِ العَلَّامَةِ
مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحٍ العُثَيْمِينِ
غَفَرَ اللَّهُ لَهُ وَلِوَالِدَيْهِ وَلِلمُسْلِمِينَ

د فضيلة الشيخ علامة
د محمد بن صالح العثيمين په قلم
الله دې هغه او د هغه مور او پلار ته ښښنه وکړي

بِسْمِ اللهِ الرَّحمَنِ الرَّحِيمِ

د ښځو د طبيعي وينو (حيض، نفاس او استحاضې) په اړه ليکنه

الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره، ونتوب إليه، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا، ومن سيّئات أعمالنا. من يهده الله فلا مضلّ له، ومن يضلل فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلّا الله وحده لا شريك له، وأشهد أنّ محمدًا عبده ورسوله، صلّى الله عليه وعلى آله وأصحابه ومن تبعهم بإحسانٍ إلى يوم الدّين، وسلّم تسليمًا.

اما بعد: هغه ويني چې په ښځه راځي هغه حيض، استحاضه او نفاس دي، دا له مهمو کارونو څخه دي چې وپېژندل شي او اړوند احکام يې بيان شي، همدارنګه په اړه يې د علماوو د ناسمو او سمو ويناوو تر منځ توپير وکړل شي. او د ترجيح ورکولو او يا ضعيف ګڼلو پر مهال بايد باور په هغه څه وشي چې د قرآن او سنت په رڼا کې راغلي وي.

ځکه دا دواړه بنسټيزې سرچيني دي؛ هغه چې احکام پرې بنا کيږي کوم چې بنده ګان پرې د الله تعالى عبادت کوي او د هغه لخوا پرې مکلف شوي دي.

او ځکه چې په قرآن او سنت باندې باور کولو کې د زړه سکون، د سينې پراخوالى، د نفس پاکوالى او د غاړې خلاصيدل دي.

۳- او ځکه چې لدې پرته نورو ته دليل پلټل کيږي نه دا

چې استدلال پرې کېږي.

ځکه چې د الله له کلام او د هغه د رسول - صلی الله علیه وسلم - له وینا پرته په بل څه کې حجت نشته، او همدارنګه د صحابه و وینا، د راجح قول په بنا، پدې شرط چې داسې څه پکې نه وي چې د قرآن او یا سنت سره په ټکر کې واقع شي، او همدارنګه د بل صحابي له وینا سره په ټکر کې نه وي، که چېرته په قرآن او سنت کې داسې څه و چې دا یې خلاف و ، نو هغه څه چې په قران او سنت کې دي اخستل یې واجب دي، او که چېرته د بل صحابي له وینا سره په ټکر کې و، د دواړو ویناوو تر منځ ترجیح لټول کېږي او راجح یې اخیستل کېږي؛ د الله تعالی د دې وینا له مخې:

﴿...فَإِن تَنَٰزَعۡتُمۡ فِي شَيۡءٖ فَرُدُّوهُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱلرَّسُولِ إِن كُنتُمۡ تُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِۚ ذَٰلِكَ خَيۡرٞ وَأَحۡسَنُ تَأۡوِيلًا﴾

(...نو که په څه کی مو سره شخړه راغله، الله او رسول ته یې ور وګرځوئ، که (ربښتیا) تاسو په الله او آخرت ورځ ایمان لرئ، دا غوره او په انجام کې ډېره ښه ده). [النساء سورت: ۵۹ آیت].

او دا یوه لنډه رساله ده، چې په هغې کې د دغو وینو (لکه د حیض، نفاس او استحاضې) وضاحت او هغه احکام ذکر شوي دي چې خلک ورته اړتیا لري، او دا رساله په لاندې فصلونو مشتمله ده:

لومړی فصل: د حیض معنا او حکمت.

دويم فصل: د حېض وخت او موده.

دريم فصل: هغه بيړني حالتونه چې په حېض کې رامنځ ته کيږي.

څلورم فصل: د حېض احکام.

پنځم فصل: نا منظمه وينه (استحاضه) او احکام يې.

شپږم فصل: له زيږون وروسته وينه (نفاس) او احکام يې.

اووم فصل: د هغه څه د کاروني په اړه چې يا خو حيض بندوي او يا يې هم راولي، او هغه څه چې د حمل مخنيوی کوي او يا يې غورځوي.

لومړی فصل: د حيض معنا او حکمت

حېض په لغت کې: د يو شي بهېدل او روانيدل دي.

او په اصطلاح کې: هغه وينه ده چې په طبيعي توګه پرته له کوم سبب څخه په ټاکلو وختونو کې ښځو ته پيدا کيږي، نو دا طبيعي وينه ده چې پرته له کومې ناروغی، زخم، اولاد ضايع کېدو او يا زيږون له امله رامنځ ته کيږي، نو کله چې دا يوه طبيعي وينه ده د ښځو چاپيريال، د ښځو د حالت چاپيريال او هوا ته په ليدو توپير لري، لدې امله ښځې يکې (يوه له بلې سره جلا او ښکاره او توپير لري.

حکمت يکې دا دی چې کله ماشوم د مور په ګېډه کې وي نو هغه دول خواړه نشي اخستلی لکه څرنګه يې چې له ګېډې د باندې خلک اخلي، او تر ټولو پرې زړه سواندی انسان(مور

يې) نشي کولی چې څه خواړه ورته ورسوي، نو دا مهال الله تعالی په مېرمنو کې د وينې داسې افرازات پيدا کوي چې ماشوم يې له مخې د مور په ګېډه کې خواړه اخلي پرته لدې چې خوراک او يا هضمولو ته يې اړتيا ولري؛ هغه داسې چې د نوم له لارې يې بدن ته داخليږي بيا يې وينه رګونو ته داخليږي او هغه پرې تغذيه کيږي، نو الله پورته، لوی او په ښايسته بڼه جوړوونکی ذات دی.

نو پدې حيض کې همدا حکمت دی، لدې امله کله چې مېرمن اميدواره شي نو حيض يې بند شي، بيا نو حيض پرې نه راځي مګر په ډيرو لږو حالاتو کې، همدا رنګه شېدې ورکوونکې مېرمنې لږې ليدل کيږي چې حيض پرې راځي په ځانګړې توګه د شېدو ورکولو په لومړي وخت کې.

دويم څپرکی: د حيض وخت او موده

پدې څپرکي کې دوه موضوع ګانې څېړل کيږي:

لومړی موضوع: هغه عمر چې حيض پکې راځي.

دويمه موضوع: د حيض موده.

نو لومړی موضوع هغه عمر دی چې غالبا حيض پکې راځي؛ چې هغه له دولسو نه تر پنځوسو کلونو پورې دی او د ښځو حالت، چاپيريال او د ځای هوا ته په ليدو کيدی شي مېرمن لدې وړاندې او يا وروسته هم حايضه شي.

علماء - رحمهم الله - پدې اړه اختلاف لري چې: آيا هغه عمر چې حيض پکې راځي ټاکلی عمر دی چې نه وروسته کيږي او نه مخکې کيږي، او هغه وينه چې لدې وړاندې يا

وروسته راځي هغه د ناروغۍ له امله وي نه د حېض؟

پدې اړه علما بېلابېل نظرونه لري، دارمي وروسته لدې چې د اختلافاتو يادونه يې کړې - ويلي: دا ټول زما په اند غلط دي، ځکه پدې کې مرجع موجوده حالت دی؛ نو هر څومره چې وموندل شوه، که په هر حال او سن کې وي واجب دي چې حيض وګڼل شي. الله ښه پوهيږي.[1]

او دا خبره چې دارمي کړې سمه ده، او دا د شيخ الاسلام ابن تيميه ټاکنه هم ده، نو هر کله چې ښځې حيض وليد، هغه حايضه ده، که څه هم له نهو کلونو ټيټه او يا له پنځوسو پورته وي.[2] دا ځکه چې الله او رسول يې د حيض حکمونه موجوده حالت پورې تړلي دي، او الله او رسول يې ورته کوم ځانګړی سن ندی ټاکلی، نو موجوده حالت ته رجوع کول پکار دي چې احکام ورپورې تړلي دي، او ځانګړی عمر ورته ټاکل له قرآن او سنت څخه دليل ته اړتيا لري، او پدې کې هيڅ دليل نشته.

دويمه موضوع د حيض مهال (موده) ده: د وخت اندازه يې.

نو پدې کې علماوو زيات اختلاف کړی دی؛ په نږدې شپږو او يا اووه قولونو سره، ابن المنذر رحمه الله فرمايي:

---

1 د الدارمي كتاب: أحكام المتحيرة فى الحيض (١٧ مخ).

2 بخاري په كتاب الحيض، باب تقضي الحائض المناسك كلها إلا الطواف بالبيت کې په (٣٠٥) شميره، او مسلم: په كتاب الحج، باب بيان وجوه الإحرام کې په (١٢١١) شميره روايت کړی دی.

يوې ډلې علماوو ويلي: د حيض لپاره د کمې او زياتې مودې اندازه نشته.[1]

ما وويل: دا قول لکه د دارمي وينا چې وړاندې تېره شوه او هغه د شيخ الاسلام ابن تيمية غوراوی هم دی چې صحيح دی؛ ځکه چې قرآن، سنت او اعتبار پرې دلالت کوي.

لومړی دليل يې د الله تعالى دا قول دی:

﴿وَيَسۡـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلۡمَحِيضِۖ قُلۡ هُوَ أَذٗى فَٱعۡتَزِلُواْ ٱلنِّسَآءَ فِي ٱلۡمَحِيضِ وَلَا تَقۡرَبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطۡهُرۡنَ...﴾

(او پوښتنه کوي دوی له تا نه -اې محمده!- د حيض (د احکامو) په اړه، ته ورته ووايه! دا يوه پليتي ده نو په ځنګ (جدا) شئ (له جماع د) ښځو (ښځو) په وخت د حيض کې او مه نږدې کيږئ! (په جماع سره) دوی ته تر څو پورې چې (ښې) پاکې شي...) [البقرة سورت: ۲۲۲ ايت]، نو الله تعالى د ممانعت وروستی حد پاکوالی وټاکه، نه د يوې شپې يا ورځې او نه د دريو ورځو او يا پنځلس ورځو تېرېدل، چې دا په خپله پدې دلالت کوي چې د حکم علت د حيض شتون او يا نه شتون دی. نو تر څو چې حيض وي، حکم يې ثابت دی، او کله چې ترې پاکه شوه حکم يې له منځه تللی دی.

دويم دليل: هغه روايت چې په صحيح مسلم کې راغلی چې

[1] بخاري په کتاب العمرة، باب أجر العمرة على قدر النصب کې په: (۱۶۶۲) شميره او مسلم په کتاب الحج، باب بيان وجوه الإحرام کې په: (۱۲۱۱) شميره روايت کړی دی.

نبي - صلى الله عليه وسلم - عاېشي رضي الله عنها ته وويل کله چې هغې د عمرې لپاره احرام تړلی و او حيض پرې راغی:

«افْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ، غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي»، قَالَتْ: فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ النَّحْرِ طَهُرَتْ، فَأَفَاضَتْ.

«د بيت الله له طواف پرته نور ټول هغه څه وکړه چې يو حاجي يې کوي، تر دې چې پاکه شې». هغې وويل: کله چې د نحر ورځ شوه پاکه شوه، نو د افاضې طواف يې وکړ. حديث.[1]

او په صحيحينو کې راغلي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم هغې ته وفرمايل:

«انتَظِرِي فَإِذَا طَهُرْتِ فَاخْرُجِي إِلَى التَّنْعِيمِ».

«صبر وکړه، کله چې پاکه شوې نو تنعيم ته ووځه»،[2] نو پيغمبر صلى الله عليه وسلم د منعې لپاره وروستی حد پاکوالی وټاکه، نه دا چې ځانګړی وخت يې ورته ټاکلی وي، دا پر دې دلالت کوي چې حکم د حيض د شتون او نه شتون پورې تړلی دی.

دريم دليل: دا يادې شوې اندازې او تفصيلونه چې له فقهاوو يې چا پدې مسأله کې يادونه کړې ده؛ نه د الله تعالى په کتاب او نه د رسول الله - صلى الله عليه وسلم - په سنتو کې شته،

1 د هغو نومونو رساله چې شارع حکمونه پرې معلق کړي دي (۳۵: مخ)
2 مخکينی مصدر (۳۶: مخ).

سره لدې چې بیانولو ته یې سخته اړتیا لیدل کېږي. نو که چېرته (دا اندازې) له هغو (مسائلو) څخه وی چې پر بندګانو یې پوهه او الله ته پرې عبادت واجب وی نو خامخا به الله تعالی او رسول الله صلی الله علیه وسلم په ښکاره توګه تولو ته بیان کړې وې، د هغو احکامو د اهمیت د وجې چې پرې مرتبیږي لکه: لمونځ، روژه، نکاح، طلاق، میراث او داسې نور حکمونه. لکه څرنګه چې الله او رسول یې د لمونځونو شمېر، وختونه، رکوع ګانې او سجدې یې بیان کړې دي، او زکات: مالونه، نصابونه، اندازه او د لګښت ځایونه یې. او همدارنګه روژه، مهال او وخت یې. حج او ورپسې نور ورته مسایل، آن د خوراک، څښاک، خوب، کوروالي، ناستې، کور ته د ننوتلو او ورڅخه د وتلو آداب، د حاجت د رفع کولو آداب، آن (د اودس ماتي لپاره د ځان پاکولو په موخه) د ډبرو کارولو شمېر او داسې نورې باریکې او اړینې چارې، هغه چې الله پرې دین کمال ته رسولی، او پر مؤمنانو یې پرې خپل نعمت پوره کړی دی، لکه څنګه چې الله تعالی فرمایلي دي:

﴿...وَنَزَّلۡنَا عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ تِبۡيَٰنٗا لِّكُلِّ شَيۡءٖ...﴾

(...او موږ دا کتاب پر تا نازل کړ چې په ډاګه د هر شي څرګندونکی دی...) [النحل سورت: ۸۹ آیت]، او الله تعالی فرمایلي دي:

﴿...مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى وَلَـكِن تَصْدِيقَ الَّذِى بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلَّ شَىْءٍ...﴾

(...دا څه له ځانه جوړې خبرې نه دي، بلکې د هغه څه تصدیق دی چې ترې مخکې (نازل شوی) و او د هر شي بېل بېل بیان... [یوسف سورت: ۱۱۱ایت].

نو چې کله دا اندازې او تفصیلات؛ نه د الله په کتاب او نه د رسول الله صلی الله علیه وسلم په سنت کې شته، نو ښکاره شوه چې اعتبار پرې نشته، بلکه اعتبار په حیض مسمی ته ورکول کیږي؛ هغه چې شرعي حکمونه یې د شتون او نه شتون پورې تړل کیږي، او ددې دلیل څخه مې مطلب دادی چې: په قرآن او سنت کې د دلیل نشتوالی پخپله د دې په بې اعتباروالي دلیل دی - چې دا تاته پدې او نورو علمي مسألو کې ګټور تماميږي - ځکه چې شرعي حکمونه پرته د الله له کتاب، د رسول الله - صلی الله علیه وسلم - له سنت، ښکاره اجماع او صحیح قیاس پرته نه ثابتیږي. شیخ الِاسلام ابن تیمیة په خپله یوه قاعده کې ویلي: او لدې څخه د حیض نوم دی، چې الله پرې په کتاب او سنت کې زیات شمېر حکمونه تړلي دي، او د زیات او کم اندازه یې نده ښودلې، او نه د دوو حیضونو تر منځه پاکوالی د هغه عمومي ستونزی له امله چې امت پرې اخته دی او اړتیا ورته لري، او ژبه د یوې اندازې او بلې اندازې تر منځ توپیر نه کوي، نو چا چې پدې کې اندازه وټاکله نو پرته له شک نه چې د کتاب او سنت مخالفت یې وکړ. خبره یې پای ته ورسیده.[1]

څلورم دلیل: اعتبار، یعني صحیح او مقبول قیاس، هغه

---

1 مخکینی مصدر (۳۸ مخ).

داسې چې الله تعالی د حیض لامل ضرر ښودلی دی، نو کله چې حیض رامنځ ته شو نو ضرر شته، پدې کې نه د دویمې او لومړۍ ورځې او نه د ځلورمې او دریمې ورځې تر منځه توپیر شته، او نه خو د شپاړسمې او پنځلسمې، او نه د اتلسمې او اوولسمې ورځ تر منځ توپیر شته، نو حیض، حیض دی او ضرر هماغه ضرر دی، او علت په برابره توګه په دواړو ورځو کې شته، نو څنګه د دوو ورځو تر منځ توپیر صحیح کیدلی شي، سره لدې چې په علت کې سره برابرې دي؟ آیا دا د صحیح قیاس خلاف کار ندی؟ آیا په صحیح قیاس کې دواړه ورځې سره برابرې ندي؟ په دې وجه چې په علت کې سره برابرې دي؟.

پنځم دلیل: د ټاکونکو د ویناوو تر منځ اختلاف او ګډوډي، دا پدې دلالت کوي چې پدې مسأله کې داسې دلیل نشته چې د (پریکړې) لپاره ورګرځیدل واجب وي، بلکه دا اجتهادي حکمونه دي چې کیدی شي صحیح او یا غلط وي، هیڅ یو یې په پیروۍ کې پر بل لومړیتوب نه لري، او د اختلاف پر مهال قرآن او سنت ته ورګرځیدل دي.

نو کله چې د دې قول پیاوړتیا ښکاره شوه چې: د لږ او ډیر حیض لپاره ټاکلې اندازه نشته، او همدا راجح قول دی، نو پوهه شه چې هره هغه وینه چې ښځې ولیده او کوم ځانګړی علت یې لکه زخم او داسې نور نه درلوده، نو دا د حیض وینه ده، پرته لدې چې په وخت او یا عمر سره اندازه کړی شي، مګر دا چې په دوامداره توګه په ښځه راځي او هیڅ نه پرې کیږي او یا دا چې د لنډ مهال لپاره پرې شي لکه: په میاشت

کې یوه او یا دوه ورځې، نو دا به استحاضه وي. او - ان شاء الله تعالی - ژر دی چې د استحاضې او د هغی حکمونو په اړه به معلومات وړاندې شي.

شیخ الاسلام ابن تیمیة ویلي: اصل دادی چې هر هغه څه چې له رحم نه راوځي هغه حیض دی، تر دې چې دلیل پیدا شي چې استحاضه ده.[1]

همدارنګه وايي: هره هغه وینه چې راغله که پدې نه پوهېده چې دا د رګ او یا زخم وینه ده نو دا حیض دی. وینا یې پای ته روسیده.[2]

او دا قول لکه څرنګه چې د دلایلو له نظره تر ټولو راجح دی، پوهې او درک ته هم نږدې دی او په عمل او تطبیق کې د هغه څه په پرتله آسانه دی چې ټاکونکو یې یادونه کړې ده، او هغه څه چې دا ډول وي نو د منلو وړ وي، ځکه چې د اسلامي دین له روحیې او هغې قاعدې سره چې آسانتیا او سهولت دی اړخ لږوي، الله تعالی فرمایلي دي:

﴿...وَمَا جَعَلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلدِّينِ مِنۡ حَرَجٍ...﴾

(...او په دین کې یې پر تاسو څه تنګون نه دی راوستی...)

[الحج سورت: ایت ۷۸]، او رسول الله صلی الله علیه وسلم

---

1 بخاري په کتاب الإيمان، باب الدين يسر کې په (۳۹) شمېره، د ابو هريرة رضي الله عنه له حديث څخه روايت کړی دی.

2 بخاري په کتاب المناقب، باب صفة النبي صلَّى الله عليه وسلَّم کې په (۳۵۶۰) شمېره، او مسلم په کتاب الفضائل، باب مباعدته صلَّى الله عليه وسلَّم للآثام کې په (۲۳۲۷/۷۷) شمېره روايت کړی دی.

فرمايلي:

«إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلَّا غَلَبَهُ فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَأَبْشِرُوا».

«بېشکه دين اسان دی، او هيڅوک به په دين کې سختي اختيار نه کړي مګر دا چې دين به پرې غالب شي، نو سمه لار خپله کړئ او نږدېوالی غوره کړئ او زېری ورکړئ».

بخاري روايت کړی.[1]

او د نبي صلی الله عليه وسلم اخلاق داسې وو چې:

«أَنَّهُ مَا خُيِّرَ بَيْنَ أَمْرَيْنِ إِلَّا اخْتَارَ أَيْسَرَهُمَا مَا لَمْ يَكُنْ إِثْمًا».

«هيڅکله د دوو چارو تر منځ واک ندی ورکړل شوی مګر دا چې له دواړو يې آسان غوره کړی، پدې شرط چې ګناه به نه وه».[2]

د اميدوارې حيض:

ډېری وختونه چې ښځه حامله شي نو وينه يې بنديږي، امام احمد رحمه الله فرمايلي: «اميدوارې ښځې د وينې په ودريدلو سره پيژندل کيږي».[3]

کله چې اميدواره ښځه وينه وګوري، نو که چيرته له زيږون څخه لږه موده وړاندې وه لکه دوه يا درې ورځې او

---

1 مجموع الفتاوى (٢٣٨/١٩-٢٣٩).
2 الأوسط (٢/٣٥٦).
3 المغني (١/٤٠٥) وګوره.

درد ورسره و نو نفاس ده، او كه چيرته له زيږون څخه زياته موده وړاندې وه، او يا له زيږون څخه كمه موده وړاندې وه خو درد ورسره نه و، نو نفاس نده، خو آيا دا به حيض وي تر څو يې أحكام پرې جاري شي او كنه د نارو غتيا له امله به وي تر څو د حيض حكم ورنكړل شي؟.

پدې كې د علماوو تر منځ اختلاف دی، خو صحيح خبره دا ده چې دا حيض دی كه چيرته د عادت په څېر حيض وو، ځكه په اصل كې كومه وينه چې په ښځه راځي هغه حيض وي، مګر دا چې كوم بل لامل موجود وي چې د حيض مانع ګرځيدلی وي، او په قرآن او سنت كې داسې څه نشته چې په اميدوارې ښځې حيض نه راځي.

او همدا د مالک او شافعي مذهب او د شيخ الاسلام ابن تيمية ټاكنه ده؛ په اختياراتو كې وايي: ۳۰ مخ ، او بيهقي له احمد څخه د روايت په بڼه حكايتوي، بلكه ويل كيږي چې هغه بيرته ورګرځيدلی. وينا يې پای ته ورسيده.[1][2]

نو بناء د اميدوارې ښځې حيض ته هغه حكم ثابتيږي كوم چې د غير اميدوارې لپاره ثابتيږي، ملګر په دوو مسايلو كې:

لومړۍ مسأله: طلاق، د غير اميدوارې ښځې طلاقول په حيض كې چې عدت تېرول پرې لازم وي حرام دي، خو د اميدوارې ښځې طلاقول (په حيض) كې حرام ندي؛ ځكه د حيض پر مهال د غير اميدوارې ښځې طلاقول د الله تعالى د

---

1 اختلاف الفقهاء (۱۹۳ مخ)، الأوسط (۲/ ۲۳۹).
2 المدونة (۱/ ۱۵۵)، النوادر والزيادات (۱/ ۱۳۶).

دې قول مخالفت کول دي:

﴿...فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ...﴾

(...نو طلاق ورکړئ دوی ته مخکې د زماني د عدت نه...) [الطلاق سورت: ایت ۱]، خو د امیدوارۍ طلاقول د حیض په حالت کې بیا د دې قول مخالف ندي، ځکه چا چې حامله طلاقه کړه، نو د عدت له مخې یې طلاقه کړې ده، برابره ده چې حیض ولري او که پاکه وي؛ ځکه د هغې عدت په حمل سره دی؛ لدې امله طلاقول یې له جماع نه وروسته حرام ندي، د نورو پر خلاف.

دویمه مسأله: د امیدوارۍ په حیض سره عدت نه تیریږي، د نورو د حیض پر خلاف؛ ځکه د امیدوارۍ عدت نه تیریږي مګر د حمل په زیږولو سره، برابره ده که حیض کېدله او یا نه؛ د الله تعالی د دې قول پر بنیاد:

﴿...وَأُوْلَاتُ الأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ...﴾

(...او د حامله ښځو د عدت حد دا دی چې هغوی حمل وضع کړي...) [الطلاق سورت: ایت ۴].

دریم څپرکی: هغه بیرني حالتونه چې په حیض کې رامنځ ته کیږي

هغه بیرني حالتونه چې په حیض کې رامنځ ته کیږي، څو ډوله دي:

لومړی ډول: کموالی او زیاتوالی، لکه چې د یوې ښځې (میاشتنی) عادت شپږ ورځې وي، نو وینه اوومې ورځې ته

اوږده شي، يا دا چې عادت يې اووه ورځې وي، خو په شپږمې پاکه شي.

دويم ډول: مخکي والی او وروسته والی، لکه چې عادت يې د مياشتې په اخر کې وي نو حيض د مياشتې په سر کې پرې راشي، او يا دا چې د مياشتې په سر کې وي خو په اخر کې پرې راشي.

علماوو د دې دوو ډولونو په حکم کې سره مخالفت کړی دی، خو صحيح دا ده چې هر کله يې وينه وليدله هغه حايضه ده، او هر کله چې پاکه شوه نو هغه پاکه ده، برابره ده که له عادت څخه يې مريضي زياته او يا کمه وه، او همدارنګه برابره ده که مخکې پرې راغلي وي او يا وروسته، او وړاندې په تېر څپرکی کې پدې اړه دليل تېر شو، ځکه چې شريعت د حيض حکمونه د هغه په شتون او نشتون پورې وتړل.

او دا د شافعي مذهب او د شيخ الاسلام ابن تيمية ټاکنه ده، او د المغني خاوند تقويه کړی او ملاتړ يې ترې کړی او ويلي يې دي: که چيرته عادت ته داسې اعتبار ورکول کېده لکه چې په مذهب کې وويل شو، نو نبی - صلى الله عليه وسلم - به خپل امت ته بيان کړی و او هيڅکله به يې له خپلې نيتې پدې اړه وينا وروسته کړې نه وه؛[2][1] ځکه چې له خپل وخت څخه د وينا وروسته والی جايز ندی، او مېرمنې يې او نورې ښځې په هر وخت کې بيانولو ته اړتيا لري، نو هيڅکله به يې له ويلو غفلت

1 مجموع الفتاوى (۱۹/۲۳۸-۲۳۹).
2 الأم (۱/۸۲).

نه و کړی، او له هغه - صلی الله علیه وسلم - څخه د عادت په اړه یادونه او بیانول ندي راغلي مګر د مستحاضې په حق کې. وینا یې پای ته ورسیده.[1]

دریم ډول: زیړوالی او یا خړوالی، داسې چې زیړه وینه وګوري لکه زوي (د زخم اوبه) او یا خړه د زیړوالي او توروالي تر منځه، نو که دا د حېض په جریان کې وي او یا ورپسې سملاسي له پاکوالي څخه وړاندې وي نو حېض دی، د حېض حکمونه ورته ثابتوو، او که چېرته له پاکوالي څخه وروسته وه نو حیض نه دی؛ د ام عطیة رضي الله عنها د قول له امله: «موږ به له پاکوالي وروسته ژیړوالی او خړوالی هیڅ نه شمېره». ابو داود په صحیح سند سره روایت کړی دی،[2] او بخاري هم روایت کړی دی پرته له دې وینا یې (بعد الطهر) یعنې وروسته له پاکوالي، خو پخپله وینا یې ورته داسې باب ایښودلی دی: (باب الصفرة والکدرة فی غیر أیام الحیض) یعنې دا باب د زیړوالي او خړوالي په باره کې وروسته د حیض له ورځو څخه دی.[3]

په فتح الباري شرحه کې یې ویلي: «پدې وینا سره د عائشې حدیث ته چې وړاندې تېر شو پدې وینا سره یې: (حتی تَرین القَصة البیضاء) یعنې تر دې چې سپین والی وګورې. او د ام

1 المغني (١/٣٩٦)

2 ابو داود په کتاب الطهارة، باب في المرأة ترى الكدرة والصفرة بعد الطهر کې په: (٣٠٧) شمېره روایت کړی دی.

3 بخاري په کتاب الحیض، باب الصفرة والکدرة في غیر أیام الحیض کې په (٣٢٦) شمېره نقل کړی دی.

عطية د حديث تر منځه چې د باب حديث دی جمع کولو ته اشاره کوي، چې هغه: يعنې د عائشې حديث پداسې حالت باندې حمل کيږي چې کله زيړوالی او خړوالی د حيض په ورځو کې وګوري، خو د حيض له ورځو پرته نو بيا هغه چې ام عطية ويلي) وينا يې پای ته ورسيده.[1]

او د عائشې رضي الله عنها هغه حديث چې اشاره يې ورته کړې ده هغه دی چې بخاري په تاکيد سره مخکې لدې باب څخه معلق ذکر کړی دی، چې ښځو به هغې ته تکه لېږله (داسې يو څه چې مېرمنې پرې ځان ګوري تر څو پوهه شي چې آيا د حېض څه اثر پاتې دی کنه) په هغې تکه کې به مالوچ (پنبه) وه بيا به پرې زيړوالی و نو ويل به يې:[2] «بيړه مه کوئ تر څو چې سپينه مايع ووينئ».[3]

او القصة البيضاء: سپينې اوبه دي چې رحم يې د حيض د وډريدو پر مهال غورځوي.

څلورم ډول: په حيض کې وقفې راتلل، داسې چې يوه ورځ وينه وګوري او بله ورځ پاکوالی او داسې نور نو دا دوه حالتونه دي:

لومړی حالت: چې دا (حالت) د ښځې سره تل په هر وخت کې مل وي، نو دا د استحاضې وينه ده، څوک يې چې وګوري

---

1 فتح الباري (١/ ٤٢٦).
2 صحيح البخاري (١/ ٧١).
3 بخاري معلق راوړی دی: كتاب الحيض، باب إقبال المحيض وإدباره، د (٣٢٠) شمېره حديث څخه مخکې.

د استحاضې حکم ورته ثابتیږي.

دویم حالت: چې تل د ښځې سره مل نه وي، بلکه ځینې وختونه پرې راځي، او د پاکوالي لپاره صحیح وخت لري، نو پدې پاکوالي کې هم علما - رحمهم الله - اختلاف لري، چې آیا دا پاکوالی ده او که د حیض احکام پرې جاري کیږي؟

د شافعي مذهب په خپلو دوو اقوالو کې تر ټولو صحیح دا دی چې د حیض احکام پرې جاري کیږي، نو حیض به وي، او دا د شیخ الاسلام ابن تیمیة او د الفائق د خاوند ټاکنه او د أبو حنیفة مذهب دی.[1][2][3] ځکه چې سپینې اوبه پکې نه لیدل کیږي، او ځکه چې که پاکوالی وګڼل شي نو له هغه مخکې او وروسته به حیض وي، چې پدې (قول) هیڅ ویونکی نشته، او کنه نو عدت به په قرء سره په پنځو ورځو کې تېر شوی و؛ او همدا رنګه که پاکوالی وګڼل شي، نو په هرو دوو ورځو کې به په غسل او نورو شیانو سره د حرج او سختۍ سبب کېده، حال دا چې شریعت کې سختي نشته، الحمد لله.

او د حنابله و له مذهب څخه مشهوره دا ده چې وینه حیض دی، او وچوالی پاکي ده مګر دا چې دواړه یوځای د حیض له نیټې زیات شي. نو هغه زیاته وینه به استحاضه وي.[4]

او په مغني کې یې ویلي: «دې ته باید پاملرنه وشي چې د

---

1 الأصل (۲/ ۱۹-۲۰)

2 په الإنصاف کې یې له هغوی څخه نقل کړی دی.

3 الأم (۱/ ۸۳-۸۴).

4 المغني (۱/۲۲۶).

ويني ودريدل چې هر کله له يوې ورځې کم و نو هغه پاکوالی ندی، د هغه روايت پر اساس چې مونږ د نفاس په برخه کې راوړی، چې له يوې ورځې کمې مودې ته نه ګوري او دا صحيح خبره ده - ان شاء الله - ځکه وينه يو ځل جاري کيږي او بل ځل ودريږي، او څوک چې ساعت په ساعت غسل کولو ته اړتيا پيدا کوي، دا ورته سخته ده، چې دا سختوالی د الله تعالی د دې وينا پر بنياد لرې شوی دی:

﴿...وَمَا جَعَلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلدِّينِ مِنۡ حَرَجٖ...﴾

(...او په دين کې يې پر تاسو څه تنګون نه دی راوستی...)

[الحج سورت: ايت ٧٨]، وايي: له يوې ورځې د کمې مودې لپاره د ويني ودريدل پاکوالی ندی، مګر دا چې داسې څه وګوري چې په (پاکوالي) يې دلالت وکړي لکه د وينې پرې کيدل يې چې د عادت په وروستيو کې وي او يا دا چې سپينې اوبه وګوري. وينا يې پای ته ورسيده.[1]

نو د المغني دا قول به د دواړو قولونو تر منځه منځمهالی وي، الله په سمو ښه پوه دی.

پنځم ډول: په وينه کې وچوالی، داسې چې ښځه يوازې رطوبت وګوري، نو که دا د حيض په جريان کې و او يا وروسته جوښت له پاکوالي مخکې و نو دا حيض دی، او که چېرته له پاکوالي وروسته و نو حيض نه دی؛ ځکه چې د هغه وروستی حالت دا دی چې زيړوالی او خړوالي وګوري، او دا

1 المغني (١/٢٥٧).

يې حکم دی.

څلورم څپرکی: د حیض احکام

حیض ډېر حکمونه لري چې له شلو نه زیاتیږي خو مونږ دلته هغه حکمونه یادوو چې ډېره اړتیا ورته لیدل کیږي، له هغې څخه:

لومړی: لمونځ: نو پر حائضې ښځې فرض او نفل لمونځونه حرام دي، او ورڅخه نه صحیح کیږي، همدا رنګه لمونځ پرې نه واجبیږي تر دې چې د یو پوره رکعت په اندازه وخت یې نه وي ترلاسه کړی، نو بیا پرې واجبیږي، برابره ده که د وخت په لومړي سر او یا یې پای کې دومره اندازه وخت موندلی وی.

د وخت په پیل کې بیلګه: پر ښځې د لمر لویدو څخه وروسته پداسي وخت کې حیض راشی چې د یو رکعت په اندازه وخت پاتې وی، نو کله چې پاکه شوه وربانديې واجب دي چې د ماښام لمونځ راوګرځوي، ځکه د یو رکعت په اندازه وخت یې موندلی و مخکې لدې چې حیض پرې راشي.

د وخت په پای کې بیلګه: ښځه د لمر له راختو څخه د یو رکعت په اندازه مخکې له حیض نه پاکه شوه، نو کله چې ځان پاک کړي، پرې واجب دي چې د سهار لمونځ راوګرځوي، ځکه دومره وخت یې له هغه نه موندلی و چې د یو رکعت کولو لپاره بسنه وکړي.

خو که چیرته حایضې له وخت څخه دومره ومونده چې پوره یو رکعت ته بسنه نه کوي، مثلا په لومړي مثال کې چې

د لمر له ډوبيدو څخه يوه لحظه وروسته پرې حيض راشي او يا په دويم مثال کې د لمر له راختلو نه يوه لحظه مخکې له حيض نه پاکه شي، نو لمونځ پرې واجب ندی، د پيغمبر صلی الله عليه وسلم د دې قول پر بنسټ:

«مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الصَّلَاةِ فَقَدْ أَدْرَكَ الصَّلَاةَ».

"چا چې د لمونځ يو رکعت لاندې کړ، هغه لمونځ لاندې کړی دی". متفق عليه،[1] مفهوم يې دا دی؛ که چا له يو رکعت څخه کم وموند، نو لمونځ يې نه دی موندلی.

او که چېرته يې د مازديګر له لمانځه څخه د يو رکعت وخت وموند، نو آيا د ماسپښين لمونځ پرې له مازديګر سره واجب دی، او يا دا چې د ماخوستن د لمانځه له وخت څخه يې يو رکعت وموند، نو آيا د ماښام لمونځ پرې د ماخوستن سره واجب دی؟

په دې کې د علماوو تر منځ اختلاف دی، خو صحيح خبره دا ده چې نه پرې واجبيږي مګر هغه چې وخت يې موندلی وي، او هغه يوازې د مازيګر او ماخستن لمونځ دی؛ د هغه صلی الله عليه وسلم د وينا له مخې:

«مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَقَدْ أَدْرَكَ

---

1 بخاري په کتاب مواقيت الصلاة، باب من أدرك من الصلاة ركعة، شمېره (۵۸۰)، او مسلم په کتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب من أدرك ركعة من الصلاة فقد أدرك تلك الصلاة، شمېره (۶۰۷) د ابو هريرة رضي الله عنه له حديث څخه نقل کړی دی.

الْعَصْرَ».

«چا چې د مازيګر يو ركعت د لمر له لوېدو مخكې لاندې كړ، نو مازيګر يې لاندې كړى دى». متفق عليه،[1] نو پيغمبر - صلى الله عليه وسلم نه دي ويلي چې: ماسپښين او مازيګر يې موندلى دى.

او نه يې پرې د ماسپښين واجبيدل ياد كړي، اصل كې د غاړې خلاصول دي، او دا د ابو حنيفة او مالک مذهب دى، په شرح المهذب كې ورڅخه حكايت شوى دى.[2]

او د الله تعالى ياد، الله اكبر، سبحان الله، الحمد لله، او په خوراک كې بسم الله وييل او داسې نور، د حديث او فقهې مسايلو لوستل، دعاء او آمين پرې وييل او د قرآن كريم اوريدل نو لدې شيانو څخه هيڅ هم پرې حرام ندي، ځكه چې دا په صحيحينو او نورو كې ثابت شوي دي،

«أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَّكِئُ فِي حِجْرِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا وَهِيَ حَائِضٌ فَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ».

«چې نبي - صلى الله عليه وسلم به د عائشې رضي الله عنها په غيږ پداسې حال تكيه وهلې وه او قرآن به يې لوسته

1 بخاري په كتاب مواقيت الصلاة، باب من أدرك من الفجر ركعة كې په (٥٧٩) شميره او مسلم په كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب من أدرك ركعة فقد أدرك تلك الصلاة كې په: (٦٠٨) شمېره د ابو هريرة رضي الله عنه له حديث څخه روايت كړى دى.

2 المجموع شرح المهذب (٣/ ٧٠).

چې هغه به حائضه وه».[1]

او په صحیحینو کې له ام عطیة رضي الله عنها څخه هم روایت دی چې هغې له نبي صلى الله علیه وسلم څخه واوریدل چې ویل یې:

«يَخْرُجُ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْخُدُورِ وَالْحُيَّضُ -يَعْنِي: إِلَى صَلَاةِ الْعِيدَيْنِ- وَلْيَشْهَدْنَ الْخَيْرَ، وَدَعْوَةَ الْمُؤْمِنِينَ، وَيَعْتَزِلُ الْحُيَّضُ الْمُصَلَّى».

«هغه نوې تازه شوې پیغلې او په پرده کې پټې او حائضې به راوځي، یعني د اخترونو لمونځونو ته او د خیر په ځای او د مؤمنانو په دعا کې دې حاضرې شي، او حائضې ښځې دې زمونږ د عیدګاه نه لرې اوسې».[2]

او په خپله حائضې لپاره د قرآن لوستل نو که چېرته یې په نظر سره او یا زړه کې لولي پرته لدې چې تلفظ پرې وکړي نو پروا نه کوي، داسې لکه چې مصحف او یا تخته کېږدي، آیتونو ته یې ګوري او په زړه کې یې لولي. نووي په شرح

---

1 بخاري په کتاب الحیض، باب قراءة الرجل في حجر امرأته وهي حائض، شمېره (۲۹۷)، او مسلم په کتاب الحیض، باب اتكاء الرجل في حجر زوجته وهي حائض وقراءة القرآن، شمېره (۳۰۱)، د عائشة رضي الله عنها له حدیث څخه نقل کړي دي.

2 بخاري په کتاب الحیض، باب شهود الحائض العیدین ودعوة المسلمین، ویعتزلن المصلى، شمېره (۳۲۴)، او مسلم په کتاب صلاة العیدین، باب ذکر إباحة خروج النساء في العیدین إلى المصلى وشهود الخطبة، مفارقات للرجال، شمېره (۸۹۰) نقل کړی دی.

المهذب کې ویلي: (پرته له خلاف نه جایز دی).[1]

خو که چیرته یې لوستل په ژبې سره کول، نو جمهور علماء پدې اند دي چې منع دی او جواز نه لري. بخاري، ابن جریر الطبري او ابن المنذر ویلي: هغه جائز دی.[2][3][4]

او له مالک څخه حکایت شوی او له شافعي څخه په زوړ قول کې یې، له دواړو یې په فتح الباري کې حکایت کړی دی.[5][6]

او بخاري په تعلیق سره له ابراهیم النخعي څخه یادونه کړې چې: پروا نه کوي که آیت ولولي.[7]

او شیخ الاسلام ابن تیمیة په الفتاوی د ابن قاسم په ټولګه کې ویلي: «د قرآن له تلاوت څخه د هغې په منع کولو کې په اصل کې هیڅ سنت نشته، ځکه د هغه دا قول چې:

«لَا تَقْرَأُ الحَائِضُ وَلَا الجُنُبُ شَيْئًا مِنَ الْقُرْآنِ».

---

1 المجموع (٢/ ٣٥٧).
2 الأوسط (٢/ ٢٢٣).
3 فتح الباري (١/ ٤٠٨).
4 وګورئ صحیح البخاري: کتاب الحیض، باب تقضي الحائض المناسك كلها إلا الطواف بالبيت، او فتح الباري (١/ ٤٠٧-٤٠٨).
5 فتح الباري (١/ ٤٠٨).
6 المجموع (٢/ ٣٥٦).
7 بخاري په کتاب الحيض، باب تقضي الحائض المناسك كلها إلا الطواف بالبيت، د (٣٠٥) شمېرې حدیث څخه مخکې راوړی دی.

«حایضه او جنب دې د قرآن څخه هیڅ شی نه لولي».[1] دا حدیث د محدثینو په اتفاق ضعیف دی.[2]

او د رسول الله صلی الله علیه وسلم په زمانه کې ښځې حائضه کېدلې نو که چېرته پرې د قرآن لوستل حرام و لکه لمونځ؛ نو پیغمبر الله صلی الله علیه وسلم به خپل امت ته بیان کړي و او د مؤمنانو مورګانو ته به یې هم ورښودلې و او خامخا به یې دا خبره خلکو ته رسولې وه، نو کله چې هیڅا پدې اړه له پیغمبر - صلی الله علیه وسلم - څخه منع کول ندي رانقل کړي ، نو روا نده چې حرام وګرځول شي، سره لدې چې هغه ورڅخه منع نده کړې، او سره له دې چې د هغه په زمانه کې حائضې ډیرې وې او بیا یې هم ترې منع نده کړې، نو معلومه شوه چې حرام نه دی. وینا یې پای ته ورسیده.[3]

وروسته لدې چې د علماوو تر منځ پر اختلاف پوه شو نو په کار ده چې وویل شي: غوره دا ده چې حائضه دې په ژبه قرآن نه لولي مګر د اړتیا پر مهال؛ که ښوونکې وه نو زده کوونکو ته یې باید په ژبه وروښایي، او یا د آزموینې پر مهال نو زده کوونکې اړتیا لري چې د آزموینې لپاره یې ولولي او داسې نور.

---

1 ترمذي: أبواب الطهارة، باب ما جاء في الجنب والحائض أنهما لا يقرآن القرآن، شمېره (۱۳۱) کې روایت کړی.

2 وګورئ: د الترمذي العلل (مخ: ۶۹/ ترتیبه)، او د البیهقي السنن الکبری (۱/ ۳۰۹)، او د ابن عبد الحق الأحکام الشرعیة (۱/ ۵۰۴)، او د الزیلعي نصب الرایة (۱/ ۱۹۵).

3 مجموع الفتاوی (۲۶/ ۱۹۱).

دويم: روژه: پر حائضې د فرضي او نفلي روژو نيول حرام دي، او ورځخه نه صحيح کيږي، مګر د فرضي روژو قضا راوړل پرې واجب دي، د عائشې رضي الله عنها د حديث پر اساس:

"كَانَ يُصِيبُنَا ذَلِكَ -تَعْنِي: الْحَيْضَ- فَنُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّوْمِ وَلَا نُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلَاةِ".

"مونږ ته به رارسيده، يعني: حيض- بيا به راته د روژې په قضا راوړلو امر کېده او د لمانځه پر قضايي راوړلو به راته امر نه کېده". متفق عليه.[1]

او کله چې د روژې پر مهال پرې حيض راغی نو روژه يې باطله شوه، اګر که د لمر له ډوبيدو څخه يوه لحظه وړاندې وي، او د هغې ورځې قضا راوړل پرې واجب دي که چيرته فرضي روژه وه. خو که چېرته يې د حيض راتلل له غروب څخه وړاندې حس کړه مګر حيض پرې له غروب څخه وروسته راغی نو روژه يې پوره ده او په صحيح قول سره باطله نه ده؛ ځکه چې په داخل کې د وينې لپاره حکم نشته؛

او ځکه چې کله له پيغمبر - صلى الله عليه وسلم - څخه د هغې ښځې په اړه پوښتنه وشوه چې په خوب کې هغه څه وګوري چې يو نارينه يې ګوري آيا پر هغې غسل شته؟

---

1 بخاري په کتاب الحيض، باب لا تقضي الحائض الصلاة، شمېره (٣٢١)، او مسلم په کتاب الحيض، باب وجوب قضاء الصوم على الحائض دون الصلاة، شمېره (٣٣٥) کې روايت کړی دی، او لفظ يې د مسلم دی.

قال: «نَعَمْ إِذَا هِيَ رَأَتِ الْمَاءَ».

ويې وييل: «هو؛ کله چې هغه اوبه وګوري»[1] نو حکم يې د مني په ليدلو پورې وتاړه نه له خپل ځای څخه په خوځيدلو، نو حيض هم همدارنګه دی چې حکمونه يې نه ثابتيږي مګر په ليدلو يې نه پدې چې له خپل ځای څخه (وينه) حرکت وکړي.

او کله چې سبا راوخيژي او دا حائضه وي نو د هغې ورځې روژه يې نه صحيح کيږي اګر که له سهار څخه يوه لحظه وروسته هم پاکه شوې وي.

او کله چې له سبا څخه لږ مخکې پاکه شوه او روژه يې ونيوله نو روژه يې صحيح ده، اګر که له سهار څخه وروسته غسل وکړي، لکه د جنُب په څېر کله چې د روژې نيت وکړي او هغه جُنب وي او غسل ونکړي مګر د سبا له راختو څخه وروسته، نو روژه يې صحيح ده؛ د عائشې رضي الله عنها په حديث کې راغلي دي وايي چې:

"كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصْبِحُ جُنُبًا مِنْ جِمَاعٍ غَيْرِ احْتِلَامٍ ثُمَّ يَصُومُ فِي رَمَضَانَ".

«پيغمبر صلی الله عليه وسلم به له جماع څخه جنب و؛ نه له احتلام څخه او سبا به پرې راوښاته بيا به يې د رمضان

1 بخاري په کتاب العلم، باب الحياء في العلم، شميره (١٣٠)، او مسلم په کتاب الحيض، باب وجوب الغسل على المرأة...، شميره (٣١٣) کې نقل کړی دی.

روژه نیوله». متفق علیه.[1]

دریم حکم: له کعبې څخه طواف: په حایضې باندې د بیت الله طواف حرام دی، که فرضي وي او یا نفلي، او ترې نه صحیح کیږي؛ او پاتې شول نور کارونه لکه: د صفا او مروه تر مینځ سعي، په عرفې ودرېدل، مزدلفه او منا کې د شپو تېرول، د جمراتو ویشتل او داسې نور د حج او عمرې له مناسکو څخه نو وربانديې حرام نه دي، دلیل یې عائشې ته د نبي - صلی الله علیه وسلم - وینا ده کله چې پرې حیض راغی:

«افْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَلَّا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي».

«هغه څه وکړه چې حاجی یې کوي، مګر تر څو چې پاکه شوې نه یې د بیت الله طواف مه کوه»[2]

نو پر دې اساس؛ که چېرته ښځې د پاکوالي پر مهال طواف وکړ بیا د طواف وروسته سمدلاسه پرې حیض راغی، او یا د سعې پر مهال، نو په دې کې هیڅ باک نشته.

څلورم حکم: له حایضې څخه د طواف الوداع ساقطېدل (د الله په امانۍ طواف): نو کله چې ښځې د حج او عمرې مناسک پوره کړل بیا پرې حیض راغی مخکې له دې چې

---

1 بخاري په کتاب الصوم، باب اغتسال الصائم، شمېره (۱۹۳۱)، او مسلم په کتاب الصیام، باب صحة صوم من طلع علیه الفجر وهو جنب، شمېره (۱۱۰۹) کې نقل کړي.

2 بخاري په: کتاب الحیض، باب تقضي الحائض المناسك كلها إلا الطواف بالبیت کې په: (۳۰۵) شمېره، او مسلم په: کتاب الحج، باب بیان وجوه الإحرام کې په: (۱۲۱۱) شمېره روایت کړی دی.

خپل هېواد ته ووځي، او تر وتلو پورې حائضه پاتې شوه، نو هغه به له طواف الوداع پرته راوځي (يعنې د الله په امانۍ طواف پرې نشته)؛ د ابن عباس رضي الله عنهما د حديث له وجې هغه فرمايلي:

"أُمِرَ النَّاسُ أَنْ يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِمْ بِالْبَيْتِ، إِلَّا أَنَّهُ خُفِّفَ عَنِ الْمَرْأَةِ الْحَائِضِ".

«خلکو ته امر شوى چې وروستى عمل يې د بيت الله (کعبې) طواف وي، خو دا طواف حائضه مېرمنې ته معاف شوى دى». [متفق عليه].[1]

او حائضې ښځې ته د الله په امانۍ پر مهال مستحب نه دي چې د مسجد الحرام دروازې ته راشي او دعا وکړي، ځکه دا د نبي - صلى الله عليه وسلم - څخه نه دي راغلي، سره لدې چې عبادات توقيفي دي (له هغه څخه په نقل) مبني دي، بلکه هغه څه چې له نبي -صلى الله عليه وسلم- څخه راغلي د دې خلاف دي، ځکه د صفيه -رضي الله عنها- په قصه کې کله چې د افاضې له طواف څخه وروسته پرې حيض راغى؛ نبي - صلى الله عليه وسلم ورته وويل:

«فَلْتَنْفِرْ إِذَنْ».

---

1 بخاري په کتاب الحج، باب طواف الوداع، شمېره (١٧٥٥)، او مسلم په کتاب الحج، باب وجوب طواف الوداع وسقوطه عن الحائض، شمېره (١٣٢٨) کې رانقل کړى دى.

«نو لاړه دې شي». متفق عليه.[1]

او امر يې ورته ونه کړ چې د مسجد دروازې ته لاړه شي، او که چېرته دا کار جايز وای نو ويلي به يې و. خو د حج او عمرې طواف ترې نه ساقطيږي، بلکه هر کله چې پاکه شوه نو کوي به يې.

پنځم حکم: په جومات کې پاتې کېدل: نو پر حائضې باندې په جومات کې پاتې کېدل حرام دي، آن په عيدګاه کې پرې پاتې کېدل حرام دي، د ام عطية رضي الله عنها د حديث له وجې چې هغې له نبي صلى الله عليه وسلم څخه واوريدل چې فرمايل يې:

«يَخْرُجُ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْخُدُورِ وَالْحُيَّضُ».

«پېغلې، پرده پوښې او حايضې به وځي». او پکې راغلي چې:

«يَعْتَزِلُ الْحُيَّضُ الْمُصَلَّى».

«حايضې دې د لمانځه له ځای څخه لرې پاتې شي». متفق عليه.[2]

---

1 بخاري په کتاب الحج، باب إذا حاضت المرأة بعد ما أفاضت، شمېره (١٧٥٧)، او مسلم په کتاب الحج، باب وجوب طواف الوداع، شمېره (١٢١١) کې نقل کړی دی.

2 بخاري په کتاب الحيض، باب شهود الحائض العيدين ودعوة المسلمين، ويعتزلن المصلى، شمېره (٣٢٤)، او مسلم په کتاب صلاة العيدين، باب ذكر إباحة خروج النساء في العيدين إلى المصلى وشهود الخطبة، مفارقات للرجال، شمېره (٨٩٠)، نقل کړي دي.

شپږم حکم: جماع (کوروالی) په خاوند يې حرام دي چې کوروالی ورسره وکړي، او پر ښځې هم حرام دي چې زمينه ورته برابره کړي؛ د الله تعالی د دې قول له مخې:

﴿وَيَسۡـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلۡمَحِيضِۖ قُلۡ هُوَ أَذٗى فَٱعۡتَزِلُواْ ٱلنِّسَآءَ فِي ٱلۡمَحِيضِ وَلَا تَقۡرَبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطۡهُرۡنَ...﴾

(او پوښتنه کوي دوی له تا نه -اې محمده!- د حيض (د احکامو) په اړه، ته ورته ووايه! دا يوه پليتي ده نو په ښځو (جدا) شئ (له جماع د) ښځو (خپلو) په وخت د حيض کې. او مه نږدې کېږئ! (په جماع سره) دوی ته تر څو پورې چې (ښې) پاکې شي...) [البقرة سورت: ايت ۲۲۲]، او مراد په حيض سره د حيض وخت او ځای دی چې هغه فرج (شرمګاه) ده. او د رسول الله صلی الله عليه وسلم د دغې وينا له مخې:

«اصْنَعُوا كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا النِّكَاحَ».

«هر څه وکړئ پرته له نکاح». يعني: جماع. مسلم روايت کړی؛[1] او څکه پر دې د مسلمانانو اجماع ده چې په شرمګاه کې د حائضې سره يو ځای کېدل حرام دي.

نو روا ندي هيڅ سړي ته چې په الله او د آخرت پر ورځې ايمان لري چې په دې ناروا کار دي اقدام وکړي، هغه چې په منع کېدو يې د الله تعالی کتاب او د هغه د رسول -صلی الله

---

1 مسلم په کتاب الحيض، باب جواز غسل الحائض رأس زوجها، شمېره (۳۰۲) کې نقل کړی.

عليه وسلم- سنت او د مسلمانانو اجماع دلالت کړی وي، (که دا کار وکړي) نو له هغه چا څخه به وي چې د الله او د هغه د رسول مخالفت یې کړی دی، او د مسلمانانو له لارې پرته د بلې پیروي به یې کړي وي په المجموع کې یې ویلي چې د المهذب شرحه ده ۲ ج ۳۷۴ مخ : شافعي رحمه الله فرمایلي دي: «چا چې دا کار وکړ نو په یقیني توګه کبیره ګناه یې وکړه». زمونږ ملګرو (علماوو) او نورو ویلي(۱): «چا چې د حائضې سره کوروالی حلال وګڼه د هغه په کافریدو حکم کیږي» وینا یې پای ته ورسیده.

حال دا چې ورته - الحمد لله - روا دي هغه څه چې خپل شهوت پرې پرته له کوروالي څخه مات کړي لکه مچې اخیستل، غیږ کې نیول او یا له شرمګاه پرته له (نورو ځایونو) خوند اخیستل، خو غوره دا ده چې د نوم او زنګنونو تر منځه پرته له حائل (جامې) څخه مباشرت ونکړي. د عائشې رضي الله عنها د قول له مخې:

"كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنِي فَأَتَّزِرُ فَيُبَاشِرُنِي وَأَنَا حَائِضٌ".

«نبي - صلی الله علیه وسلم - به راته امر کاوه نو، ازار به مې کلک وتاړه، بیا به یې راسره مباشرت کاوه پداسې حال

کې چې زه به حائضه وم». متفق علیه.[1]

اووم حکم: طلاق: پر خاوند حرام دي چې حائضې ته د حیض پر مهال طلاق ورکړي؛ د الله تعالی د قول له مخې:

﴿یَاأَیُّهَا النَّبِیُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاء فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ...﴾

(اې نبي! کله چې تاسې مېرمنې طلاقوئ نو عدت (پیلېدو کې یې طلاقوئ...) [الطلاق سورت: ایت ۱] یعنې په داسې حالت کې چې د طلاق په وخت کې یې د عدت معلوم وخت تر لاسه کړی وي او دا یوازې په هغه صورت کې کېږي چې هغې ته طلاق ورکړي په داسې حال کې چې امیدواره وي او یا پاکه وي پرته د کوروالي څخه؛ ځکه که د حیض په وخت کې طلاق ورکړل شي نو عدت یې نه دی ورکړل شوی، ځکه په کوم حیض کې چې طلاقه شوې ده له عدت څخه نه شمېرل کیږي او که چېرته له جماع څخه وروسته په پاکوالي کې طلاق ورکړل شي نو هغه عدت چې باید تېر یې کړي معلوم به نه وي، ځکه چې دا معلومه نه ده چې آیا لدې جماع څخه حامله شوې، تر څو د حاملې عدت تېر کړي او یا دا چې حمل نه لري، تر څو حیض وشمیر لای شی، نو کله چې د عدت له ډول څخه ډاډ ندی حاصل شوی؛ طلاق پرې حرام دی، تر دې چې خبره معلومه شوې نه وي.

نو د حیض پر مهال د حائضې ښځې طلاقول د تېر آیت په

---

1 بخاري په کتاب الحیض، باب مباشرة الحائض، شمېره (۳۰۱)، او مسلم په کتاب الحیض، باب مباشرة الحائض فوق الإزار، شمېره (۲۹) کې نقل کړی دی.

دليل حرام دي؛ او د هغه څه له امله چې په صحيحينو او نورو کې د ابن عمر له حديث څخه ثابت دي چې هغه خپله ښځه د حيض پر مهال طلاقه کړه، نو عمر پدې کار نبي صلی الله عليه وسلم خبر کړ، نو رسول الله صلی الله عليه وسلم غصه شو او ويې ويل:

«مُرْهُ فَلْيُرَاجِعْهَا ثُمَّ لِيُمْسِكْهَا حَتَّى تَطْهُرَ، ثُمَّ تَحِيضَ، ثُمَّ تَطْهُرَ، ثُمَّ إِنْ شَاءَ أَمْسَكَ بَعْدُ، وَإِنْ شَاءَ طَلَّقَ قَبْلَ أَنْ يَمَسَّ، فَتِلْكَ الْعِدَّةُ الَّتِي أَمَرَ اللهُ أَنْ تُطَلَّقَ لَهَا النِّسَاءُ».

«امر ورته وکړه چې رجوع ورته وکړي، بيا دې ځان سره وساتي تر څو چې پاکه شي، بيا پرې حيض راشي، بيا پاکه شي، نو بيا يې که غوښتل وروسته دې وساتي او که يې غوښتل نو مخکې لدې چې کوروالی ورسره وکړي طلاقه دې کړي، دا هغه عدت دی چې الله پرې امر کړی چې ښځې يې له مخې طلاقې کړی شي».[1]

نو که يو سړی د حيض پر مهال ښځه طلاقه کړي هغه ګناهکار دی، او ورته په کار دي چې الله تعالی ته توبه وباسي، او ښځه بېرته تر خپلې غاړې کړي ددې لپاره چې د الله او د الله د رسول له امر سره سم شرعي طلاق ورکړي، نو کله يې

---

[1] بخاري په کتاب الطلاق، شمېره (۵۲۵۱)، او مسلم په کتاب الطلاق، باب تحريم طلاق الحائض بغير رضاها، وأنه لو خالف وقع الطلاق، ويؤمر برجعتها، شمېره (۱۴۷۱)، د ابن عمر رضي الله عنهما له حديث څخه نقل کړی دی.

چې تر غاړې کړه هغه دې پرېږدي تر څو له هغه حیض څخه پاکه شي چې طلاق یې پکې ورکړی و، بیا پرې بل ځل حیض راشي، بیا چې کله پاکه شوه نو که یې غوښتل له ځان سره دې پرېږدي او یا یې غوښتل چې له کوروالي مخکې یې طلاقه کړي نو ودې کړي.

او د حیض پر مهال د طلاق له حراموالي څخه درې مسئلې مستثنی دي:

لومړی: کله چې طلاق مخکې له خلوت او کوروالي څخه وي، نو څه خبره نشته که د حیض پر مهال یې طلاقه کړي. ځکه چې ده لره پر هغې کوم عدت نشته، نو طلاق یې د الله تعالی د دې قول پر خلاف نه دی:

﴿...فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ...﴾

(...نو عدت (پیلېدو) کې یې طلاقوئ...) [الطلاق سورت: ایت ۱].

دویمه: کله چې حیض د امیدواری (حمل) په حالت کې وي، او په دې اړه وړاندې څرګندونې وشوې.

دریمه: کله چې طلاق په عوض (بدل) سره وي، نو پروا نه کوي چې د حیض په حالت کې طلاقه کړي.

د بیلګې په توګه که د خاوند او ښځې تر منځ جګړه او ناوړه ژوند و، نو خاوند ترې یو څه عوض اخلي د دې لپاره چې طلاقه یې کړي، نو دا طلاق جایز دی اګر که حائضه هم وي. دلیل یې د ابن عباس - رضي الله عنهما - حدیث دی چې: د

ثابت بن قیس بن شماس ښځه نبي - صلی الله علیه وسلم - ته راغله او ورته یې وویل: ای د الله رسوله! زه هغه په اخلاقو او یا دینداری کې نه ملامتوم، مګر کفر په اسلام کې بد ګڼم، نو نبي صلی الله علیه وسلم وویل:

«أَتَرُدِّينَ عَلَيْهِ حَدِيقَتَهُ؟»

«آیا د هغه باغ ورته بېرته ورکوې؟» هغې وویل: هو. بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل:

«اقْبَلِ الْحَدِيقَةَ وَطَلِّقْهَا تَطْلِيقَةً».

«باغچه قبوله کړه او یو طلاق ورکړه» [بخاري روایت کړی].[1]

او پیغمبر صلی الله علیه وسلم د دې پوښتنه ونکړه چې آیا حائضه ده او که پاکه؟ او ځکه چې دا طلاق د ښځې لخوا د ځان فدیه وه، نو د اړتیا پر مهال جایز دی، که په هر حالت کې وي.

په المغني کې د حیض پر مهال د خلعې د روا والي د علت په اړه وایي: ۷ ج ۵۲ مخ: «ځکه کومه منعه چې له طلاق څخه د حیض پر مهال راغلې؛ علت یې هغه ضرر دی چې د عدت په اوږدېدو سره ورته رسیږي، او خلع د هغه ضرر د لمنځه وړلو لپاره ده چې د ناوړه رویې او سپک لیدلو له امله د هغه چا سره رامنځ ته کیږي چې بد یې ګڼي او غصه یې

---

1 بخاري په کتاب الطلاق، باب الخلع وکیف الطلاق فیه، شمېره (۵۲۷۳) کې، د ابن عباس رضي الله عنهما له حدیث څخه نقل کړی دی.

ورته راځي، او دا کار د عدت د اوږدوالي په پرتله ډېر ضرري دی، نو د غټ ضرر دفع کول په وړوکي سره روا شو، لدې امله پیغمبر صلی الله علیه وسلم د هغې ښځې د حالت پوښتنه ونکړه چې ځان یې خلاصاوه».

او د حیض پر مهال په ښځې نکاح تړلو کې کومه خبره نشته، ځکه چې اصل جواز دی، او په منعه کولو یې هیڅ دلیل نشته، مګر د حیض پر مهال د خاوند پر وننوتلو کې باید ولیدل شي که چېرته ډاډ موجود وو چې ورسره نه یو ځای کیږي نو کومه خبره نشته چې ورننوځي، او که ډاډ نه و موجود نو ندې ورننوځي تر دې چې پاکه شي، لدې ویرې هسې نه چې په حرام کې واقع شي.

اتم حکم: په حېض سره د طلاق عدت ته اعتبار ورکول: نو کله چې سړي خپله ښځه طلاقه کړه وروسته لدې چې ورسره یو ځای شو او یا یې ورسره خلوت وکړ نو پرې واجب دي چې پوره درې حېضونه عدت پرې تېر کړي، که چېرته د حیض والا وه او حمل یې نه درلوده؛ د الله تعالی د دې قول له امله:

﴿وَٱلۡمُطَلَّقَٰتُ يَتَرَبَّصۡنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلَٰثَةَ قُرُوٓءٖ...﴾

(او طلاقې کړی شوې ښځې دې انتظار کوي په ځانونو خپلو (له نکاح نه تر) درې حیضونو (کاملو) پورې...) [البقرة سورت: ایت ۲۲۸]، یعنې: درې حېضونه. نو که چېرته حامله وه، عدت یې د حمل تر پوره زیږولو پورې دی، برابره ده که دا موده لنډه او یا اوږده شي؛ دلیل یې د الله تعالی دا قول دی:

﴿...وَأُوْلَاتُ الأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ...﴾

(...او د حامله ښځو د عدت حد دا دی چې هغوی حمل وضع کړي...) [الطلاق سورت: ایت ۴]، او که چېرته د حیض له خاوندانو نه وه، لکه کوچنی ماشومه چې حېض پرې نه وي پیل شوی، او یا هغه د زیات عمر له امله له حیض څخه نا امیده شوې وي، یا دا چې په عملیاتو سره یې رحم لرې کړی وي او داسې نور کارونه چې د حېض راتللو تمه ورسره نه کیږي، نو د دا ډول ښځو عدت درې میاشتې دی؛ الله تعالی فرمایلي:

﴿وَاللَّائِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِن نِّسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللَّائِي لَمْ يَحِضْنَ...﴾

(او ستاسې له مېرمنو څخه چې کومې له حیضه ناهیلې شوې وي د هغوی په اړه که تاسې شکمن شوې یاست نو د هغوی عدت درې میاشتې دی، او همدغه حکم د هغو ښځو دی چې لا تر اوسه یې حیض نه وي راغلی...) [الطلاق سورت: ایت ۴]، او که چېرته د حیض له خاوندانو څخه وه خو حیض یې د یو معلوم سبب له وجهې لکه ناروغتیا او رضاعت (ماشوم ته شیدې ورکولو) له امله نه راته، نو هغه به عدت کې پاتې کیږي اګر که موده یې اوږده شي تر دې چې حیض پرې راشي نو عدت به پرې تېر کړي، او که چېرته سبب لرې شو او حیض را نه غی، داسې چې له ناروغتیا څخه جوړه شوه او یا یې رضاعت پای ته ورسیده او حیض لا نه دی راغلی

نو باید د علت له ختمیدو نه وروسته پوره یو کال عدت تېر کړي، او همدا صحیح قول دی، چې د شریعت له قواعدو سره اړخ لګوي، ځکه چې که علت لرې شي او د هغې حیض لا نه وي راغلی نو دا د هغه چا په څېر شوه چې حیض یې د نامعلوم دلیل لپاره ودرېدلی وي، نو دا به پوره یو کال عدت تیروي؛ نهه میاشتې د امیدوارۍ لپاره د احتیاط له مخې؛ ځکه چې ډیری وختونه حمل همدومره وي او درې میاشتې د عدت لپاره.

خو که چېرته طلاق د (نکاح) له عقد نه وروسته او د کوروالي او یا خلوت نه مخکې و، نو پدې کې بیخې عدت نشته، نه په حیض او نه په بل څه سره؛ د الله تعالی د دې قول له امله:

﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُّونَهَا...﴾

(اې مومنانو کله چې تاسې مومناني په نکاح کړئ بیا یې طلاقې کړئ مخکې له دې چې لاس ور وړئ (کوروالی وکړئ) نو بیا تاسې لپاره پر هغوی کوم عدت نشته چې شمېرئ به یې...) [الأحزاب سورت: آیت ۴۹].

نهم حکم: د رحم په پاکوالي حکم، یعنې: چې حمل په کې نشته، او هر کله چې د رحم پر پاکوالي حکم کولو ته اړتیا پیدا کیږي نو دېته بیا اړتیا لیدل کیږی، او په دې کې مسألې دي:

لدې څخه: کله چې یو سړی مړ شو او ښځه ترې پاتې شوه

- نو د دې ښځې په ګېډه کې ماشوم لدې مړي څخه میراث وړي،- او دې ښځې (بل) خاوند وکړ، نو دا خاوند به ورسره کوروالی نه کوي تر څو چې حیض شوي نه وي، یا دا چې حمل یې ښکاره شي، نو که چېرته یې حمل ښکاره شو نو (حمل) ته په مېراث ورلو پریکړه کوو، ځکه چې د موروث د مړیني پر مهال د ده په شتون پریکړه کوو، او که چېرته پرې حیض راغی نو پریکړه کوو چې د میراث مستحق ندی، ځکه چې مونږ پریکړه وکړه چې رحم یې په حیض سره پاک شوی دی.

لسم حکم: د غسل واجبېدل: نو پر حائضې؛ چې کله پاکه شوه د ټول بدن په وینځلو سره غسل کول واجب دي؛ فاطمې بنت أبي حُبیش ته د نبي صلی الله علیه وسلم د وینا له امله:

«فَإِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةُ فَدَعِي الصَّلاَةَ، وَإِذَا أَدْبَرَتْ فَاغْتَسِلِي وَصَلِّي».

«کله چې حیض راغی نو لمونځ پرېږده، او کله چې لاړ نو غسل وکړه او لمونځ وکړه». [بخاري روایت کړی].[1]

تر ټولو لږ واجب په غسل کې دا دي چې ټول بدن ته اوبه ورسیږي، آن د ویښتانو لاندې ځایونو ته، او غوره دا ده چې هغه ډول غسل وشي لکه په حدیث کې چې راغلی دی. له نبي - صلی الله علیه وسلم - څخه، کله چې أسماء بنت شَکَل ورڅخه د حیض د غسل په اړه پوښتنه وکړه، هغه صلی الله

---

1 بخاري په کتاب الحیض، باب إقبال المحیض وإدباره، شمېره (۳۲۰)، او مسلم په کتاب الحیض، باب المستحاضة وغسلها وصلاتها، شمېره (۳۳۳)، د عائشې رضي الله عنها له حدیث څخه روایت کړي دي.

عليه وسلم وفرمايل:

«تَأْخُذُ إِحْدَاكُنَّ مَاءَهَا وَسِدْرَتَهَا فَتَطَهَّرُ فَتُحْسِنُ الطُّهُورَ، ثُمَّ تَصُبُّ عَلَى رَأْسِهَا فَتَدْلُكُهُ دَلْكًا شَدِيدًا، حَتَّى تَبْلُغَ شُؤُونَ رَأْسِهَا، ثُمَّ تَصُبُّ عَلَيْهَا الْمَاءَ، ثُمَّ تَأْخُذُ فِرْصَةً مُمَسَّكَةً -أَيْ: قِطْعَةَ قُمَاشٍ فِيهَا مِسْكٌ- فَتَطَهَّرُ بِهَا».

«ستاسو څخه يوه دې اوبه او بېره راواخلي او ځان دې پرې په ښه توګه پاک کړي، بيا دې په سر اوبه واړوي او کلک دې ومږي تر دې چې د ويښتانو بيخونو ته (اوبه) ورسيږي، بيا دې پرې اوبه واچوي، بيا دې د ټوټې يوه ټکه يعني چې مشک پکې وي - راواخلي - او ځان دې پرې پاک کړي، اسماء وويل: څنګه پرې ځان پاک کړي؟ نو ويې ويل:

«سُبْحَانَ اللهِ!»

"پاکي ده الله تعالى لره!" نو عائشې ورته وفرمايل: د وينې اثر په ځاري. (مسلم په (۵۴) شميره روايت کړی دی).[1]

او د ويښتانو سپړل واجب نه دي، مګر دا چې کلک تړل شوي وي، چې دا ويره وي هسې نه چې اوبه يې ببخونو ته ونه رسيږي. دليل يې په صحيح مسلم کې د أم سلمة رضی الله

[1] بخاري په کتاب الحيض، باب غسل المحيض، شميره (۳۱۵)، او مسلم په کتاب الحيض، باب استحباب استعمال المغتسلة من الحيض فرصة من مسك في موضع الدم، شميره (۳۳۲)، د عائشې رضي الله عنها له حديث څخه نقل کړی دی.

عنها حديث دی چې هغې له نبي صلی الله عليه وسلم څخه پوښتنه وکړه نو ويې ويل: زه يوه ښځه يم چې ويښتان مې کلکوم (کمڅي کوم) نو آيا ويښتان مې د جنابت د غسل پر مهال پرانيزم؟ او په بل روايت کې دي: د حيض او جنابت له غسل څخه؟ نو ويې وييل:

«لَا، إِنَّمَا يَكْفِيكِ أَنْ تَحْثِيَ عَلَى رَأْسِكِ ثَلَاثَ حَثَيَاتٍ ثُمَّ تُفِيضِينَ عَلَيْكِ الْمَاءَ فَتَطْهُرِينَ».

«نه، بسنه کوي چې په سر دې درې لپې اوبه واړوې بيا دې په ټول بدن اوبه تېرې کړه نو پاکه به شې».[1]

او کله چې حائضه د لمانځه د وخت پر مهال پاکه شوه نو پرې واجب دي چې د غسل په کولو کې بيړه وکړي تر څو لمونځ په خپل وخت کې ومومي، نو که چېرته په سفر کې وه او اوبه ورسره نه وې او يا ورسره اوبه وې خو په کارولو يې له ضرر څخه ويرېدله، او يا ناروغه وه چې اوبو ورته ضرر رساوه، نو هغه دې د غسل پر ځای تيمم وکړي تر څو ممانعت لرې شي بيا دې غسل وکړي.

او ځنې ښځې د لمانځه د وخت پر مهال پاکې شي خو غسل کول بل وخت ته وروسته کوي او وايي: پدې وخت کې نشي کولی پوره ځان پاک کړي، خو دا نه دليل دی او نه عذر؛ ځکه هغه کولای شي چې په غسل کې لږ واجب باندې بسنه وکړي،

---

1 مسلم په کتاب الحيض، باب حکم ضفائر المغتسلة، شمېره (۳۳۰) کې د أم سلمة رضي الله عنها د حديث څخه نقل کړی.

او لمونځ په خپل وخت کې ادا کړي، بیا چې وخت په لاس ورغی ځان دې په پوره توګه پاک کړي.

پنځم څپرکی: د استحاضې او د هغې د حکمونو په اړه

استحاضه: په پرلپسي توګه په ښځینه باندې د وینې راتلل دي چې هیڅکله ورځخه نه پرې کیږي، یا ورځخه د لنډ مهال لپاره پرې شي لکه په میاشت کې یوه او یا دوه ورځې.

نو د لومړي حالت دلیل چې هیڅ ورځخه نه پرې کیږي هغه (حدیث) دی چې په صحیح البخاری کې له عائشې رضي الله عنها څخه ثابت دی چې فرمایي: فاطمې بنت أبي حبیش رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل:

"يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي لَا أَطْهُرُ".

"ای د الله رسوله! زه هیڅ نه پاکیږم". او په یو روایت کې دي:

"أَسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهُرُ".

"زه استحاضه کیږم او نه پاکیږم".[1]

او د دویم حالت دلیل چې وینه یکې نه پرې کیږي مګر دیره لږه؛ د حمنة بنت جحش حدیث دی چې نبي - صلی الله علیه وسلم - ته راغله او ویې وییل:

---

1 بخاري په کتاب الوضوء، باب غسل الدم، شمېره (۲۲۸)، او مسلم په کتاب الحیض، باب المستحاضة وغسلها وصلاتها، شمېره (۳۳۳)، د عائشې رضي الله عنها له حدیث څخه نقل کړی دی.

"يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي أَسْتَحَاضُ حَيْضَةً كَثِيرَةً شَدِيدَةً".

«ای د الله رسوله! زه ډېره سخته حېض کیږم» [احمد، ابوداود او ترمذي روايت کړی دی، او صحيح يې بللی دی، او د امام احمد تصحيح او د بخاري تحسين يې رانقل کړی دی].[2]

د استحاضې حالتونه:

پر استحاضې اخته ښځه دري حالتونه لري:

لومړۍ صورت: دا چې له استحاضې مخکې يې حيض معلوم وي، نو دا د هغې د حيض پخوانۍ معلومې دورې ته ورګرځي، نو په هغې کې کښېني (له عبادتونو لاس نيسي) او د حيض احکام ورته ثابتيږي او له دې مودې پرته نور استحاضه ده، د استحاضې حکمونه ورته ثابتيږي.

د دې بيلګه: يوه ښځه چې د هرې مياشتې په سر کې به يې شپږ ورځې حيض راته، بيا پرې ناڅاپه استحاضه راغله، نو وينه پرې پرلپسې راتله، نو د دې حيض له هرې مياشتې لومړۍ شپږ ورځې دی، او لدې پرته د استحاضې (وينه) ده؛ دليل يې د عائشې رضي الله عنها حديث دی چې فاطمې بنت

---

1 سنن الترمذي: أبواب الطهارة، باب في المستحاضة أنها تجمع بين الصلاتين بغسل واحد، د حديث شمېره (١٢٨) ورپسې.

2 احمد (٦/٣٤٩)، او ابو داود: كتاب الطهارة، باب من قال إذا أقبلت الحيضة تدع الصلاة، شمېره (٢٨٧)، او ترمذي: أبواب الطهارة، باب في المستحاضة أنها تجمع بين الصلاتين بغسل واحد، شمېره (١٢٨) د حمنة بنت جحش رضي الله عنها له حديثه روايت کړی دی.

أبی حُبيش وويل: ای د الله رسوله! زه داسې حائضه کېږم چې نه پاکيږم، نو آيا لمونځ پرېږدم؟ ويې ويل:

«لَا، إِنَّ ذَلِكَ عِرْقٌ، وَلَكِنْ دَعِي الصَّلَاةَ قَدْرَ الْأَيَّامِ الَّتِي كُنْتِ تَحِيضِينَ فِيهَا ثُمَّ اغْتَسِلِي وَصَلِّي».

«نه، هغه رګ دی، خو د هغو ورځو په اندازه لمونځ پرېږده څومره به چې مخکې حيض کېدلې، بيا غسل وکړه او لمونځ کوه». بخاري روايت کړی.[1]

او د مسلم په صحيح کې دي چې نبي صلى الله عليه وسلم أم حبيبې بنت جحش ته وويل:

«امْكُثِي قَدْرَ مَا كَانَتْ تَحْبِسُكِ حَيْضَتُكِ ثُمَّ اغْتَسِلِي وَصَلِّي».

«تر هغه وخته پورې پاتې شه څومره به چې حيض ايسارولې بيا غسل وکړه او لمونځ وکړه».[2]

په دې اساس هغه ښځه چې حيض يې معلوم وي بايد د حيض په موده کې کېښيني، بيا دې غسل وکړي او لمونځ دې وکړي او په دې وخت کې دې د وينې پروا نه کوي.

دويم صورت: چې له استحاضې مخکې يې حيض معلوم نه وي، داسې چې له اول نه پرې(د استحاضې) وينه په

---

1 بخاري په کتاب الحيض، باب الحيض، وما يصَدِّقُ النساءُ في الحيض والحمل، فيما يمكن من الحيض، شمېره (۳۲۵)، د عائشة رضي الله عنها له حديث څخه روايت کړی دی.

2 مسلم په کتاب الحيض، باب المستحاضة وغسلها وصلاتها، شمېره (۳۳۴)، د عائشې رضي الله عنها له حديث څخه نقل کړی.

دوامداره توګه راځي، نو دا به د ویني حالت ته ګوري، هغه چې توره، ټینګه او بدبویه وه؛ د حیض حکمونه ورته ثابتیږي، او لدې پرته استحاضه ده، د استحاضې حکمونه ورته ثابتیږي.

د دې بیلګه یوه ښځه ده چې د لومړي ځل لپاره یې چې وینه ولیده، او پرلپسې پرې راتله، مګر لس ورځې یې توره ګوري، او پاتې میاشت یې سره ګوري، یا یې لس ورځې ټینګه ګوري او پاتې میاشت نرۍ، او یا یې لس ورځې بد بویه ګوري لکه د حیض وینه او پاتې میاشت بوي نه لري، نو دا په لومړي مثال کې تور حیض په دویم مثال کې ټینګ او په دریم مثال کې بدبویه حیض دی، او لدې پرته استحاضه ده. دلیل یې فاطمې بنت أبي حُبیش ته د نبي - صلی الله علیه وسلم - وینا ده:

«إِذَا كَانَ دَمُ الْحَيْضَةِ فَإِنَّهُ أَسْوَدُ يُعْرَفُ، فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَأَمْسِكِي عَنِ الصَّلَاةِ فَإِذَا كَانَ الْآخَرُ فَتَوَضَّئِي وَصَلِّي؛ فَإِنَّمَا هُوَ عِرْقٌ».

«که چېرته د حیض وینه وي هغه توره ده پیژندل کیږي، نو که داسې وه لمونځ پریږده، که چېرته بله وه نو اودس وکړه او لمونځ وکړه؛ ځکه چې هغه یو رګ دی». ابو داود او نسائي روایت کړی دی، او ابن حبان او الحاکم صحیح بللی دی.[1]

---

1 أبو داود په کتاب الطهارة، باب من قال إذا أقبلت الحیضة تدع الصلاة، شمېره (۲۸۶)، او نسائي په کتاب الطهارة، باب ما جاء في المستحاضة التي قد علمت أیام أقرائها، قبل أن یستمر بها الدم، شمېره (۲۱۱)، او ابن ماجه په

دا حدیث سره لدې چې په سند او متن کې يې خبره شته خو بیا هم علماوو - رحمهم الله - پرې عمل کړی، او لدې به ښه وي چې د ښځو غالب عادت ته وروګرځول شي.

دریم صورت: چې معلوم حیض و نه لري او نه سم توپیر کولی شي، داسې چې وینه له لومړي سر څخه په پرلپسې توګه په یوه بڼه راځي او یا ګډوډې بڼې لري نو دا امکان نه لري چې حیض به وي، نو پداسې حال کې د ښځو غالب حالت باندې عمل کیږي، داسې چې له هرې میاشتې څخه به یې حیض شپږ یا اووه ورځې وي، له هغه مهاله به پیلیږي چې وینه پکې وګوري، او لدې پرته استحاضه ده.

د دې مثال دا دی چې د میاشتې په پنځمه لومړی وینه وګوري پرته لدې چې د وینې سم توپیر پکې وکړای شي؛ نه د رنګ او نه د بل څه له مخې، نو حیض به یې له هرې میاشتې شپږ یا اوه ورځې وي چې هر ځل به د میاشتې له پنځمې نېټې څخه پیل کیږي. له حمنة بنت جحش رضی الله عنها څخه روایت دی هغې وویل: ای د الله رسوله! زه ډېره لویه او سخته حیض کیږم، نو په دې اړه څه فکر کوې؟ د لمانځه او روژې څخه یې منع کړې یم، نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل:

كتاب الطهارة وسننها، باب ما جاء في المستحاضة التي قد علمت أيام أقرائها، قبل أن يستمر بها الدم، شمېره (۶۲۰)، او ابن حبان په خپل صحیح (۱۳۴۸) کې، او حاکم په المستدرک (۶۱۸) کې له عائشې رضي الله عنها څخه روایت کړي دي.

«أَنْعَتُ لَكِ (أَصِفُ لَكِ اسْتِعْمَال) الْكُرْسُفَ (وهُوَ القُطْنُ) تَضَعِينَهُ عَلَى الْفَرْجِ، فَإِنَّهُ يُذْهِبُ الدَّمَ».

«زه تاسو ته د کُرسف کارول بیانوم (چې پنبه ده) او تاسو يې په شرمګاه ږدئ، هغه وينه لرې کوي»، هغې وفرمايل: هغه لدې نه زياته ده. او په اړه يې وفرمايل:

«إِنَّمَا هَذَا رَكْضَةٌ مِنْ رَكَضَاتِ الشَّيْطَانِ، فَتَحَيَّضِي سِتَّةَ أَيَّامٍ أَوْ سَبْعَةً فِي عِلْمِ اللهِ تَعَالَى، ثُمَّ اغْتَسِلِي حَتَّى إِذَا رَأَيْتِ أَنَّكِ قَدْ طَهُرْتِ وَاسْتَنْقَيْتِ فَصَلِّي أَرْبَعًا وَعِشْرِينَ أَوْ ثَلَاثًا وَعِشْرِينَ لَيْلَةً وَأَيَّامَهَا وَصُومِي».

«دا خو د شيطان يو ټېله ده، نو د الله تعالى په علم کې شپږ يا اوه ورځې ځان حايضه وګڼه، بيا غسل وکړه، او کله چې دې وليدل چې پاکه او صافه شوې يې، نو څليشت يا درويشت شپې او ورځې لمونځ کوه او روژه نيسه». حديث. [احمد، ابو داود او ترمذي روايت کړی او ترمذي صحيح ګڼلی دی، او له احمد څخه نقل شوي چې هغه يې صحيح، او له بخاري څخه چې هغه يې حسن ګڼلی دی].[2][1]

او د پيغمبر - صلى الله عليه وسلم دا قول: (شپږ ورځې او

---

1 سنن الترمذي: أبواب الطهارة، باب في المستحاضة أنها تجمع بين الصلاتين بغسل واحد، د حديث شمېره (۱۲۸) په تعقيب کې.

2 احمد (۶/ ۴۳۹)، او ابو داود په کتاب الطهارة، باب من قال إذا أقبلت الحيضة تدع الصلاة، شمېره (۲۸۷)، او ترمذي په أبواب الطهارة، باب في المستحاضة أنها تجمع بين الصلاتين بغسل واحد، شمېره (۱۲۸) کې نقل کړی، د حمنة بنت جحش رضي الله عنها له حديث څخه.

اووه) د اختیار لپاره نه بلکې اجتهاد دی، نو هغه څه چې د هغې حالت ته نږدې وي له هغه چا څخه چې د دې سره په پېدایښت، عمر او خپلولۍ کې ورته والی ولري، او په هغه څه کې چې دې ته د حیض په وینه کې نږدې والی ولري او داسې نور هغه چې اعتبار ورته ورکول کیږي. نو که چېرته دې ته نږدې وه چې شپږ وي نو شپږ ورځې دې ونیسي، او که چېرته اوو ته نږدې وه نو (حیض) دې اووه ورځې وګرځوي.

د هغه چا حالت چې مستحاضې ته ورته والی ولري:

کله ښځینه ته داسې یو سبب پیدا شي چې له امله یې له شرمګاه څخه وینه راځي لکه په رحم کې عملیات او یا بل څه، او دا دوه ډوله دي:

لومړی ډول چې: پدې پوهه شي چې شونې نده د عملیات نه وروسته حیض شي، د بیلګې په توګه له بیخه د رحم ویستل او یا بندول یې پداسې ډول چې وینه ترې رانشي، نو دې ښځې ته د مستحاضې احکام نه ثابتیږي، بلکې حکم یې د هغه چا دی چې زیړوالی، خړوالی او یا لوندوالی له پاکوالي څخه وروسته وګوري، نو لمونځ او روژه به نه پریږدي او له جماع کولو هم منع کولی نه شي، او له دې وینې څخه غسل نه واجبیږي، بلکې د لمانځه پر مهال وربانديې د وینې وینځل حتمي دي، او په شرمګاه دې یو تکه او یا بل څه وروتړي، تر څو د وینې د راوتلو مخنیوی وشي، بیا دې لمانځه ته اودس وکړي، او اودس به ورته نه کوي تر هغه چې وخت یې نه وي داخل شوی، که چېرته ورته وخت و، لکه پنځه وخته

لمونځونه، له دې پرته يې چې هر لمونځ کول غوښتل لکه مطلق نفلي لمونځونه (نو تازه اودس دې ورته کوي).

دويم ډول: پدې نه پوهيږي چې له عمليات څخه وروسته به يې وينه ودريږي، بلکې کيدی شي حيض شي، نو د دې حکم د مستحاضې حکم دی، او څه چې ووېل شول دليل يې فاطمة بنت أبی حبيش ته د پيغمبر - صلى الله عليه وسلم - وينا ده:

«إِنَّمَا ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِالْحَيْضَةِ، فَإِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةُ فَاتْرُكِي الصَّلَاةَ».

«هغه يو رګ دی او حيض ندی، نو کله چې حيض راغی نو لمونځ پريږده».[1]

او د هغه دا قول:

«فَإِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةُ».

«نو کله چې حيض راغی» پدې معنا ده چې د مستحاضې حکم د هغه چا لپاره چې حيض پرې راځي شوني ده چې پرې راشي او لاړ شي، خو هغه څوک چې حيض پرې نه راځي نو په هر حالت کې يې وينه رګ دی.

1 بخاري په کتاب الوضوء، باب غسل الدم، شمېره (۲۲۸)، او مسلم په کتاب الحيض، باب المستحاضة وغسلها وصلاتها، شمېره (۳۳۳)، د عائشې رضي الله عنها له حديث څخه نقل کړي دي.

د استحاضې أحکام:

له پورتني مطلب څخه معلومه شوه چې وينه کله حيض وي؟ او کله استحاضه وي؟ نو کله چې حيض وه، نو د حيض احکام ورته ثابتيږي او کله چې استحاضه وه نو د هغې لپاره د استحاضې احکام ثابتيږي .

او وړاندې د حيض مهم حکمونه تېر شول.

او د استحاضې حکمونه لکه د پاکوالي حکمونه دي، نو هيڅ توپير د مستحاضو او پاکو تر منځ نشته مګر په هغه څه کې چې لاندې راځي:

لومړی: د هر لمانځه لپاره پرې د اودس واجبېدل، فاطمې بنت أبي حُبيش ته د نبي صلی الله علیه وسلم د وینا له امله:

«ثُمَّ تَوَضَّئِي لِكُلِّ صَلاَةٍ».

«بيا د هر لمانځه لپاره اودس وکړه». دا حديث امام بخاري د وينې مينځلو په باب کې روايت کړی دی، د دې معنې دا ده چې اودس به نه کوي د هغه لمانځه د پاره چې د هغې د پاره مقرر وخت وي مګر وروسته د وخت له داخلېدو څخه. که چيرته داسې لمونځ و چې هغې لره وخت مقرر نه و، نو هر کله يې چې د لمونځ کولو اراده وکړه اودس دې ورته وکړي.

دويم: کله يې چې اودس کاوه نو د وينې اثر به وينځي او شرمګاه به کلکه په مالوچو او تکې سره بندوي تر څو وينه ونيسي؛ د نبي - صلی الله علیه وسلم - د هغه قول له امله چې حمنة ته يې فرمايلي دي:

«أَنْعَتُ لَكِ الْكُرْسُفَ فَإِنَّهُ يُذْهِبُ الدَّمَ». قَالَتْ: فَإِنَّهُ أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ. قَالَ: «فَاتَّخِذِي ثَوْبًا». قَالَتْ: هُوَ أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ. قَالَ: «فَتَلَجَّمِي».

« كرسف(مالوچ) درته يادوم، ويې كاروئ) ځكه هغه وينه لرې كوي». هغې وويل: هغه وينه له هغه نه هم ډيره وي. ويې ويل: «نو توټه ونيسه». ويې ويل: له هغه نه هم ډيره وي. ويې ويل: «نو ځان كلک وتړه». حديث، او كه لدې وروسته بيا هم څه راوځي نو پروا نه كوي، دليل يې فاطمه بنت أبى حبيش ته د نبي - صلى الله عليه وسلم وينا ده:

«اجْتَنِبِي الصَّلَاةَ أَيَّامَ حَيْضِكِ، ثُمَّ اغْتَسِلِي وَتَوَضَّئِي لِكُلِّ صَلَاةٍ، ثُمَّ صَلِّي، وَإِنْ قَطَرَ الدَّمُ عَلَى الْحَصِيرِ».

«د حيض په ورځو كې د لمانځه څخه ډډه وكړه، بيا غسل وكړه او هر لمانځه ته اودس وكړه، بيا لمونځ كوه، اګر كه وينه درڅخه په پوزكي هم څڅېدله». احمد او ابن ماجه روايت كړى دى.[1]

دريم: كوروالى، علما يې د جواز په اړه سره اختلاف لري كله چې په زنا كې د واقع كېدو ويره موجوده نه وي، خو صحيح دا ده چې مطلقا روا ده، ځكه ډيرى ښځې چې لسو ته رسيږي او يا زياتې د رسول الله صلى الله عليه وسلم په وخت كې استحاضه شوې وې ، نو نه الله او نه يې رسول د هغوى

---

1 احمد (۶/ ۲۰۴)، او ابن ماجه په كتاب الطهارة وسننها، باب ما جاء في المستحاضة التي قد عدت أيام أقرائها، قبل أن يستمر بها الدم، شمېره (۶۲۴) كې د عائشة رضي الله عنها له حديث څخه روايت كړى دي.

سره له جماع کولو منعه فرمایلې ده، بلکې د الله تعالی پدې قول کې:

﴿...فَاعْتَزِلُواْ النِّسَاء فِي الْمَحِيضِ...﴾

(...نو په ځنګ (جدا) شئ (له جماع د) ښځو (خپلو) په وخت د حیض کې...) [البقرة:٢٢٢] پدې دلالت کوي چې پرته له هغه (حیض) نه ترې ډېره کول واجب نه دي، او ځکه چې لمونځ ورته روا دی، نو کورالی خو آسان دی، او ورسره کوروالی د حائضې سره په کوروالي کولو قیاس کول سم نه دي، ځکه هغه ځوک یې چې تحریموي د هغوی په اند سره برابر نه دي، او قیاس د توپیر سره نه صحیح کیږي.

شپږم څپرکی: د ولادت دوره (نفاس) او احکام یې

نفاس: هغه وینه ده چې رحم یې د ماشوم د پیدایښت له امله پریږدي، یا له هغې سره یوځای، یا ورځخه وروسته، یا دوه او یا درې ورځې مخکې له درد سره.

او شیخ الاسلام ابن تیمیة ویلي: «هغه چې د درد دیپلېدو سره یې ګوري نو هغه نفاس دی». او په دوو او دریو ورځو یې محدود نه کړه، او هدف یې: درد چې ورپسې زیږون وي، کنه نو نفاس نه ده، او علما اختلاف لري چې آیا ډېره او یا لږه اندازه یې شته کنه؟. شیخ تقي الدین په خپل کتاب کې چې د هغو نومونو په اړه چې شریعت ورپورې حکمونه تړلي دي ویلي: (مخ:٣٧): «د نفاس نه لږه اندازه او نه یې ډېر اندازه حد لري، که چېرته فرض کړای شي چې یوې ښځې څلوېښت، یا شپېته او یا اویا ورځې وینه ولیده او بیا پرې شوه، نو هغه

نفاس ده، خو که چېرته لدې هم اوږه شوه نو هغه د ناروغۍ وینه ده، نو بیا هغه مهال یې حد څلوېښت ورځې دی، ځکه ډېری ښځې یې چې ګوري وروستۍ نېټه یې همدومره وي او روایات پرې هم راغلي دي». وینا یې پای ته ورسیده.

ما وویل: په دې اساس، که چېرته یې وینه له څلوېښتو زیاته شوه، او عادت یې داسې و چې په دې به پرې کېدله، او یا دا چې د پرې کېدولو د رانږدې کېدو نښې پکې ښکاره شوې، نو انتظار دې شي تر څو پرې شي، کنه د څلوېښتو په پوره کېدو سره دې غسل وکړي؛ ځکه اکثریت همداسې وي مګر دا چې د نفاس سره یې د حیض وخت راورسیږي نو بیا به هم انتظار وباسي تر څو یې د حیض وخت هم پای ته ورسیږي، که چېرته له هغې وروسته پرې شوه، نو ورته په کار دي چې د عادت په څېر یې وګڼي، او په همدې حساب به راتلونکي کې هم عمل کوي، او که چېرته یې دوام وموند نو هغه مستحاضه ده، نو د استحاضې تېرو حکمونو ته دې وروګرځي، او که چېرته د وینې په پرې کېدلو سره پاکه شوه نو هغه پاکه ده اګر که له څلوېښتو مخکې وي، نو غسل به کوي، لمونځ به کوي، روژه به نیسي او خاوند به یې ورسره کوروالی کوي، مګر دا چې د وینې پرې کېدل له یوې ورځې نه د کمې مودې لپاره وي بیا ورته حکم نشته، په المغني کې یې ویلي دی.[1]

او نفاس نه ثابتیږي مګر هغه مهال چې داسې یو شی وزیږوي چې د انسان صورت په کې ښکاري، که چېرته یې

---

1 المغني (٢٥٢/١-٢٥٣).

دومره کوچنی وغورځاوه چې د انسان شکل په کې نه ښکاریږده نو بیا یې وینه د نفاس وینه نه ده، بلکه هغه به درګ وینه وي، او حکم به یې د مستحاضې حکم وي، او تر ټولو لږه موده چې د انسان شکل په کې لیدل کیدلی شي د امیدوارۍ له پیل څخه اتیا ورځې دي او ډیری وختونه نوي ورځې وي.

المجد ابن تيمية ويلي: هر کله يې چې وينه وليده او مخکې ترې يوه ورځ درد و نو پروا دې نه کوي او که وروسته ترې درد و نو لمونځ دې نه کوي او روژه دې نه نيسي، بيا چې له زيږون څخه وروسته خبره معلومه شوه او د ظاهري حالت خلاف وه بيرته دې وګرځي او لمونځونه دې لاندې کړي، او که چېرته يې خبره معلومه نشوه هغه څه چې ظاهري حکم وي پر همغه دې مخکې لاړه شي بيا پرې راګرځول نشته. له هغه يې په شرح الاقناع کې رانقل کړي دي.[1]

د نفاس أحكام:

د نفاس حکمونه کټ مټ لکه د حيض د حکمونو په څېر دي مګر په لاندې حالتونو کې:

لومړی عدت دی: چې په طلاق سره اعتبار ورکول کيږي نه په نفاس سره، ځکه که چېرته طلاق د حمل له زيږون څخه مخکې و نو عدت به يې په زيږون سره پوره کيږي نه په نفاس سره، او که چېرته طلاق وروسته له زيږون څخه و نو انتظار به کوي تر څو پرې حيض راشي لکه وړاندې چې تېر شو.

---

1 كشاف القناع (١/٢١٩)

دوهم: د ایلاء موده ده چې له هغې څخه د حیض موده محاسبه کیږي او د زیږون څخه وروسته دوره ترې نه محاسبه کیږي.

او ایلاء دېته وایې چې: یو سړی د خپلې ښځې سره د تل لپاره او یا دومره مودې لپاره چې له څلورو میاشتو زیاتیږي د کوروالي د پرېښودلو قسم یاد کړي، نو کله یې چې قسم وکړ او هغې ورڅخه د کوروالي غوښتنه وکړه، نو څلور میاشتې وخت ورته ټاکل کیږي، نو کله چې پوره شوې په کوروالي کولو او یا د ښځې په غوښته په جداوالي سره مجبوریږي، نو په دې موده کې که په ښځه نفاس تېر شو په خاوند نه حسابیږي، او همدومره موده به په څلورو میاشتو ور اضافه کیږي، د حیض پر خلاف چې د هغې موده په خاوند حسابیږي.

دریم: بلوغ ته رسیدل په حیض سره کیږي نه په نفاس سره؛ ځکه شونې نده چې ښځه دې حامله شي تر څو حایضه شوې نه وي، نو بلوغ ته رسیدل له امیدوارۍ څخه وړاندې په انزال سره کیږي.

څلورم: د حیض وینه چې کله پرې شوه او بیا د عادت له مخې راغله نو هغه په یقیني توګه حیض دی، دبیلګې په توګه چې د عادت له مخې یې مریضې اته ورځې وي، خو حیض څلور ورځې وګوري، بیا دوه ورځې پرې شي، بیا په اوومه او اتمه بیرته راوګرځي، نو دا راګرځیدونکی په یقیني توګه حیض دی، د حیض حکمونه ورته ثابتیږي، او د نفاس وینه چې کله له څلویښتو څخه مخکې ودریده او بیا په څلوېښتو

راغله نو په هغې کې شک دی نو پرې واجب دي چې لمونځ وکړي او فرضي ټاکلې روژه په خپل وخت سره ونیسي، او هر څه چې په حایضې حرام وي پدې هم حرامیږي پرته له واجباتو څخه او له پاکوالي وروسته به د هغه څه قضایي راوړي چې پدې وینه کې یې کړي دي له هغه څه نه چې په حایضې یې قضا راوړل واجب وي. دا د حنبلې فقهاوو په نزد مشهور (قول) دي.[1]

او صحیح خبره خو دا ده چې وینه هر کله پرې په داسې وخت کې راغله چې د نفاس امکان پکې وي نو هغه نفاس (وینه) ده، کنه حیض ده، مګر دا چې په دوامداره توګه پرې راشي نو بیا به استحاضه وي.

او دا هغه څه ته نږدې خبره ده چې په المغني کې یې له امام مالک رحمه الله څخه نقل کړې ده چې ویلي دي : او مالک ویلي:[2] «او که چېرته یې وینه له دوو او یا دریو ورځو وروسته ولیده، یعنې له پرې کېدو نه وروسته - نو هغه نفاس دی کنه حیض دی». وینا یې پای ته ورسیده. او دا د شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله د ټاکنې غوښتنه هم ده.

په وینه کې د حقیقت له مخې شک نشته، بلکې شک یوه نسبي مسأله ده چې په هغه کې خلک د خپل علم او عقل له مخې سره اختلاف لري، او په قرآن او سنت کې د هر څه وضاحت شته، او هیڅکله الله تعالی یو څوک دوه ځلې په

---

1 المغني (١/٢٥٣).
2 المغني (١/٢٥٣).

روژې نیولو نه دی مکلف کړی، یا دا چې دوه ځلې طواف وکړي، مګر که چېرته په لومړي ځل کې څه نقصان وي او جبرانول یې پرته له بیا کولو امکان و نه لري، مګر دا چې بنده له مکلفیت څخه هغه څه تر سره کړل چې توان یې درلوده، نو پدې سره یې غاړه خلاصه شوه، لکه څنګه چې الله تعالی فرمایلي دي:

﴿لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِلَّا وُسۡعَهَا...﴾

(الله هیڅ ساکښ ته د هغه له وسې پورته مسؤولیت نه متوجه کوي...) [البقرة:۲۸۶]، او فرمایي:

﴿فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُمۡ...﴾

(نو څومره چې کولای شئ له الله تعالیووېرېږئ...) [التغابن:۱۶].

د حیض او نفاس تر مینځه پنځم توپیر:

په حیض کې که له عادت څخه مخکې پاکه شي نو خاوند ته یې له هغې سره له کراهت نه پرته جماع کول روا دي، خو په نفاس کې که چېرته له څلوېښتو نه مخکې پاکه شوه نو خاوند ته یې مکروه دي چې جماع ورسره وکړي، په مشهور قول سره په مذهب کې ، خو صحیح خبره دا ده چې جماع کول ورسره مکروه نه دي. او دا د جمهورو علماوو قول دی؛ ځکه کراهیت شرعي حکم دی، شرعي دلیل ته اړتیا لري، او په دې مسأله کې نور څه نشته پرته له هغه چې امام احمد له عثمان بن أبي العاص څخه ذکر کړي دي چې (مېرمن) یې

ورته له څلوېښتو نه مخکې راغله، نو ورته یې وویل : مه رانږدې کیږه.[1]

او د دې نه کراهت نه لازمیږي، ځکه کیدی شي هغه دا کار د احتیاط لپاره کړی وي، له دې ویرې چې کیدی شي (میرمن) یې له پاکوالي ډاډمنه نه وي، او یا کیدی شي د کوروالي له امله وینه په حرکت راشي، او یا د داسې کوم بل سبب له امله. والله اعلم.

اووم څپرکی: د هغه څه د کارونې په اړه چې حیض بندوي او یا یې راولي، او هغه څه چې د حمل مخنیوی کوي او یا یې غورځوي

د ښځې لپاره د هغه څه کارول چې د حیض مخنیوی کوي په دوه شرطونو جایز دي:

لومړی: چې په ځان له ضرر څخه ویره ونه لري، که چیرته یې پر ځان له ضرر څخه ویره درلوده نو بیا جایز نه دی؛ د الله تعالی د دې قول پر اساس:

﴿...وَلَا تُلۡقُواْ بِأَيۡدِيكُمۡ إِلَى ٱلتَّهۡلُكَةِ...﴾

(...او په خپلو لاسونو خپل ځانونه په هلاکت کې مه غورځوئ...) [البقرة سورت: ایت ۱۹۵].

1 المغني (۲ / ۲۵۲)، او د عثمان بن ابي العاص اثر عبدالرزاق په المصنف (۱۲۰۲)، ابن ابي شیبة په المصنف (۱۷۴۵۰)، دارمي په السنن (۹۹۰) او ابن الجارود په المنتقی (۱۱۸) کې روایت کړی دی.

﴿...وَلَا تَقۡتُلُوٓاْ أَنفُسَكُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِكُمۡ رَحِيمًا﴾

(...او خپل ځانونه مه وژنئ (کفر یا ګناه مه کوئ) بې شکه الله خو پر تاسو ډېر مهربان دی). [النساء سورت: ایت ۲۹].

دويم: دا چې د خاوند په اجازې سره وي که چېرته د هغه سره تړاو ولري، لکه د هغه ښځه چې د عدت په حال کې وي په داسې ډول چې په هغې باندې يې نفقه واجب وي، نو هغه څه چې د حيض مخنيوی کوي استعمال کړي، تر څو د حيض موده اوږده شي او نفقه يې پرې زياته شي، نو پدې حالت کې ورته روا ندي چې هغه څه استعمال کړي چې د حيض مخنيوي کوي مګر د هغه په اجازه، همدا رنګه که چېرته ثابت شوه چې د حيض مخنيوی د حمل مخنيوی کوي نو بيا د خاوند اجازه ضرور ده، نو چې رواوالی يې ثابت شو، نو غوره دا ده چې استعمال نه کړی شي مګر د اړتيا لپاره؛ ځکه طبيعي وضعيت په خپل حال پرېښودل اعتدال ، روغتيا او سلامتيا ته ډير نږدي دي.

او د هغه څه کارول چې حيض راولي هم په دوو شرطونو جايز دي:

لومړی: چې د واجب د ساقطېدلو لپاره يې بهانه و نه ګرځوي، لکه رمضان ته نږدې يې وکاروي، د دې لپاره چې بوزه شي او يا پرې لمونځونه ورځخه ساقط شي، او داسې نور.

دويم: چې د خاوند په اجازه وي، ځکه د حيض راتلل يې د پوره خوند اخستلو ښځه منع کوي، نو د هغه څه کارول چې

هغه پرې له خپل حق څخه منع کيږي روا ندي مګر د هغه په خوښۍ، او که چېرته مطلقه وه، نو پدې کې د خاوند د حق په ساقطولو کې عجله ده چې هغه واپسې ده که چیرته د هغه د پاره واپسي وي.

او هغه څه چې د امیدوارۍ مخنیوی کوي نو په دوه ډوله دي:

لومړی : چې په دوامدراه توګه يې بند کړي نو دا جایز نه دي؛ ځکه حمل پرې کيږي او پدې سره نسل کميږي، چې دا د شريعت د غوښتنو خلاف کار دی؛ چې هغه د اسلامي امت ډېرول دي، او ځکه ډاډ نشته چې شته اولادونه يې مړه شي نو بې اولاده کونډه به پاتې شي.

دويم: چې په موقته توګه يې مخنیوی وکړي، لکه يوه ښځه چې ډېره حامله کيږي، او حمل يې ناتوانه کوي، نو خوښ ګڼي چې حمل يې منظم کړي، په دوه کلونو کې يو ځل او داسې نور نو دا جايز دی، په دې شرط چې خاوند يې ورته پرې اجازه وکړي، بل دا چې ضرر به پرې ورته نه رسيږي، دليل يې دا دی چې صحابه و به د پيغمبر صلی الله عليه وسلم په زمانه کې له خپلو ښځو څخه عزل کاوه لدې امله چې ښځې يې اميدواره نه شي، نو لدې کار څخ منع نه کړی شول، او عزل دې ته وايي چې د ښځې سره کوروالی وکړي او د انزال په وخت کې (تناسلي آله) راوباسي او د شرمګاه د باندی يې

انزال وشي.[1]

او د هغه څه کارول چې حمل ضایع غورځوي نو په دوه ډوله دي:

لومړی: چې له غورځولو یې هدف ضایع کول وي، نو که دا چېرته د روح د پوکولو نه وروسته وي نو پرته له شک نه چې حرام دي؛ ځکه دا پرته له حق نه د یو حرام شوي نفس وژل دي، او د حرام شوي نفس وژل په قرآن، سنت او د مسلمانانو په اجماع سره حرام دي، او که چېرته د روح د پوکلو نه مخکې وي نو علما یې د رواوالي په اړه سره اختلاف لري، ځینو یې جواز ورکړی، او ځینو منع کړې ده، او ځینو ویلي، جایز دي مخکې لدې چې پرنده وینه شي، یعنې چې څلوېښت ورځې پرې نه وي تېرې شوي، او ځینی یې وایي، روا دي تر هغه چې د انسان شکل پکې ښکاره نه شي.

احتیاط په دې کې دی چې د غورځولو مخنیوی یې وشي مګر د اړتیا لپاره، لکه چې مور ناروغه وي د حمل توان نه لري او داسې نور، نو پداسې حال کې یې غورځول جایز دي مګر تر هغه وخته پورې چې دومره وخت پرې نه وي تېر شوی چې کیدی شي د انسان پیداېښت پکې ښکاره شي نو بیا یې باید مخنیوی وشي، و الله اعلم.

دویم: چې له غورځولو یې موخه ضایع کول نه وي ، داسې

---

1 بخاري په کتاب النکاح، باب العزل، شمېره (۵۲۰۹)، او مسلم په کتاب النکاح، باب حکم العزل، شمېره (۱۴۴۰)، د جابر رضي الله عنه له حدیث څخه نقل کړي دي.

چې د غورځولو هڅه يې د حمل د مودې پای ته رسيدو او د زيږون د نږدې کېدو پر مهال وي نو دا جايز دي، په دې شرط چې مور او يا اولاد ته په کې ضرر نه وي، او دا چې عمليات ته اړتيا و نه ليدل شي، که چېرته يې عمليات ته اړتيا درلوده نو دا بيا څلور حالتونه لري:

لومړی: چې مور هم ژوندۍ وي او ماشوم هم، نو بيا عمليات جايز نه دي مګر د اړتيا لپاره، داسې چې زيږون ستونزمن وي او عمليات ته اړتيا ولري، دا ځکه چې جسم د بنده سره امانت دی، نو داسې لاسوهنه به پکې نه کوي چې د ويرې احساس پکې وي مګر د ستر مصلحت لپاره، او ځکه چې کيدی شي هغه ګمان وکړي چې په عمليات کې ضرر نشته او بيا ضرر پيدا شي.

دويم: چې مور مړه وي او ماشوم هم مړ وي، نو بيا يې د راويستلو لپاره عمليات روا ندی ځکه چې ګټه نه لري.

دريم: چې مور ژوندۍ وي او ماشوم مړ وي، نو د راويستلو لپاره يې عمليات روا دي، خو پدې شرط چې مور ته ضرر متوجه نه وي، ځکه ظاهرا والله اعلم داسې ده چې ماشوم کله مړ شي نو هغه پرته له عمليات څخه نه راوځي، او په ګېډه کې يې پاتې کېدل په راتلونکي کې د بل حمل مخنيوی کوي او سخته ورته تماميږي او کيدی شي بې نکاح پاتې شي که چېرته د پخواني خاوند څخه په عدت کې وي.

څلورم: چې مور مړه وی او ماشوم ژوندی، نو که چېرته يې د ژوندي پاتې کېدو هيله نه وه، نو د عمليات کول جايز نه

دي.

او که چېرته يې د ژوندي پاتې کېدلو هيله وه، نو که چېرته يې ځنې برخې راوتلې وې نو د پاتې راويستلو لپاره يې د مور ګېډه څېرې کيږي، او که چېرته هيڅ شی ترې نه و راوتلی نو زمونږ. ملګرو رحمهم الله ويلي: د مور ګېډه د ماشوم د راويستلو لپاره نه څېرې کيږي، ځکه چې دا مثله ده (د مړي د غړو پرې کول) خو صحيح خبره دا ده چې ګېډه څېرې کيږي که چېرته پرته لدې نه يې راوتل ممکن نه و، او دا د ابن هبيره ټاکنه ده، په الانصاف کې يې ويلي: او دا غوره ده.[1]

ما وويل: په ځانګړې توګه زمونږ. په دې وخت کې، د عمليات تر سره کول مثله نه ده، ځکه ګېډه څېرې کيږي او بېرته ګنډل کيږي، او ځکه چې د ژوندي حرمت د مړي له حرمت نه ستر دی، او ځکه چې د هلاکت نه د يو معصوم ژغورل واجب دي، او حمل يو معصوم انسان دی، نو ژغورل يې واجب دي. و الله اعلم.

پاملرنه: په تېرو حالتونو کې چې د حمل غورځول پکې جايز دي بايد د هغه چا اجازه موجوده وي چې حمل د هغه وي لکه خاوند.

او تر دې ځايه هغه څه پای ته ورسيدل چې مونږ. يې پدې مهمه موضوع کې ليکل غوښتل، او په لنډه توګه مو په بنسټيزو مسائلو او ضوابطو بسنه وکړه، کنه فروع او جزئيات

1 الإنصاف (٢/٥٥٦).

يې او هغه څه چې ښځې ورسره لدې څخه مخ کيږي هغه بحر دی چې ساحل نه لري، خو ځيرک کولی شي چې فرعي مسائل اصولو او جزئی مسائل کلياتو او ضوابطو ته وروګرځوي، او شيان د خپلو همجنسو سره (قياس) پرتله کړي.

او مفتي دې په دې پوه شي چې دی خلکو ته د هغه څه په رسولو او بيانولو کې چې د الله پيغمبرانو راوړي دي د الله او د مخلوق تر منځ واسطه ده، او له ده څخه به د هغه څه په اړه پوښتنه کيږي چې په قرآن او سنت کې دي، ځکه دا هغه دوه سرچيني دي چې بنده پرې پر پوهېدلو او عمل کولو مکلف دی، او هر هغه څه چې د قرآن او سنت خلاف وي نو هغه غلط دي، پر ويونکي يې بيرته ورګرځول واجب دي، او عمل کول پرې روا نه دي، کيدی شي ويونکی يې عذر لرونکی مجتهد وي نو هغه ته به د خپل اجتهاد اجر ورکول کيږي، مګر نور چې په غلطۍ يې پوه وي ورته روا ندي چې ويې مني.

او پر مفتي واجب دي چې خپل نيت الله تعالی ته خالص کړي، او په هره پيښه کې چې پرې راځي له الله نه مرسته وغواړي، او له هغه ذات څخه ثبات، او حق ته درسيدو توفيق وغواړي.

او پرې واجب دي هغه څه ته اعتبار ورکړي چې په قرآن او سنت کې راغلي وي، نو ګورې به او په اړه به يې پلټنه کوي او د پوهېدو لپاره به يې د علماوو د ويناوو په مرسته

پلټنه کوي.

او ډیری وختونه داسې یوه مساله پیدا شي چې انسان یې په اړه د خپل توان په اندازه د علماوو د ویناوو په رڼا کې پلټنه کوي، بیا یې د حکم په اړه داسې څه نه مومي چې پرې ډاډه شي، او دا هم کیدی شي چې بالکل یې په اړه هیڅ یادونه هم و نه مومي، نو کله چې قرآن او سنت ته مراجعه وکړي نو نږدي او ښکاره یې ورته حکم څرګند شي، او دا یې اخلاص، علم او پوهې ته په کتلو سره فرق کوي.

او پر مفتي واجب دي چې کله د ستونزې سره مخ شي چې د حکم کولو پر مهال له صبر نه کار واخلي او بیړه ونه کړي، ځکه ډیر داسې شوي چې په یو حکم کې یې بیړه کړې بیا ورته له نږدې پلټنې وروسته ښکاره شوې چې په هغه پریکړه کې غلط شوی و، نو پرې پښېمانه شي، او کیدی شي هغه څه جبران نه کړی شي چې فتوا یې په کې ورکړې ده!.

او په مفتي کې چې خلکو حوصله او له حکم څخه د ډاډمنتیا صفتونه ولیدل، نو په وینا یې باوري کیږي او ارزښت ورکوي، او که ویې لیدل چې بیړه کوي او بیړه کوونکی زیات غلطي کوونکي وي، نو بیا په هغه څه باور نه لري چې ده یې په اړه فتوا ورکړي وي، نو په بیړه او غلطۍ سره یې خپل ځان او نور د هغه علم او حق نه محروم کړل چې ورسره دی.

له الله تعالی څخه سوال کوو چې مونږ او زمونږ مسلمانانو ورونو ته نیغه لار وښايې، او خپلې پاملرنې ته مو شامل کړي، او له خوییدو څخه مو په خپله پاملرنه وساتي، هغه ذات

سخي او د عزت خاوند دی، وصلّی الله وسلّم على نبيّنا محمدٍ، وعلى آلـه وصحبـه أجمعين. والحمد لله الذي بنعمتـه تتـمّ الصالحات.

(دا ليكنه) الله تعالى ته د فقير (بنده) په قلم سره بشپړه شوه

محمّد الصالح العثيمين

د جمعې د ورځې په ځاښت کې

۱۳۹۲ هـ ق کال د شعبان ۱۴.

***

فهرست

د ښځو د طبيعي وينو (حيض، نفاس او استحاضې) په اړه ليکنه ٢
لومړی فصل: د حيض معنا او حکمت ٤
دويم څپرکی: د حيض وخت او موده.............................. ٥
دريم څپرکی: هغه بيړني حالتونه چې په حيض کې رامنځ ته کيږي ١٥
څلورم ځپرکی: د حيض احکام.............................. ٢١
پنځم ځپرکی: د استحاضې او د هغې د حکمونو په اړه.......... ٤٤
د استحاضې حالتونه:... ٤٥
د هغه چا حالت چې مستحاضې ته ورته والی ولري:............ ٥٠
د استحاضې أحکام:... ٥٢
شپږم څپرکی: د ولادت دوره (نفاس) او احکام يې............... ٥٤
د نفاس أحکام: ٥٦
اووم څپرکی: د هغه څه د کارونې په اړه چې حيض بندوي او يا يې راولي، او هغه څه چې د حمل مخنيوی کوي او يا يې غورځوي ٦٠

❋❋❋

ps١٣٠v ٣,١- ٢٠٢٦/٠٤/٠٦

حرمين

رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

رسالة الحرمين

Message of The Two Holy Mosques

Guidance content for the visitors of the Holy Mosque and the Prophet's Mosque in languages.

978-603-517-253-0